

Prae **1600** club
Werkgroep voor de studie van
Middeleeuwse genealogische
En historische bronnen

RAZA 2038

**Notaris Petrus Levendale
van Romerswale**

1576 – 1581

**Akten gemaakt in de tijd dat de
notaris in Bergen op Zoom
resideerde**

St. Genealogische Publikaties Zeeland

A 153

Notaris Levendale van Romerswale. Inleiding.

Deze notaris werd als zodanig gecreëerd op 15 mei 1578 door Petrus de Laderrière, vide-comes palatinus en op 21 mei 1576 bij de Grote Raad van Mechelen geadmiteerd. Gelijke admmissie had plaats op 25 mei daaraan volgend bij de Raad van Brabant. Van 1576 tot 1581 resideerde deze notaris te Bergen op Zoom.

In het register 2038 (Register van notariële akten, aanwezig op het Gemeentearchief van Goes onder dit nummer) bevindt zich telkens bij het begin van het nieuwe jaar een korter of langer opschrift zoals: "Protocol ende regiter van den testamenten, procuratiën, beloften ende anderen openbaren akten, monumenten oft instrumenten, by my Petrus Levendale van Romerswale als publiq notarius tabellio et judis ordinarius, sacra authorisate apostolica sommi romani ende by Syne Catholique Majesteits van Spaengniën etc. Grooten ende Raaden van Brabant etc. gheordineert ende gheadmitteert, nu mijn residentie ende comptoir houdende binnen der stede van der Goes in Zeelandt" enz.

Op de titelbladen van alle delen zijn verschillende gekleurde wapens van Zeeland, de stad Goes etc. aangebracht, terwijl hoofdzakelijk in de beide eerste delen, maar hier en daar ook in de overige delen tussen de akten door de notaris allerlei aantekeningen uit zijn particuliere leven en over de gebeurtenissen van de dag zijn tussengevoegd. In het eerste deel bevindt zich een Romeinse kalender, vermoedelijk daar getekend omdat omstreeks die tijd de Gregoriaanse kalender werd ingevoerd. Zie hiervoor het tijdschrift "van Zeeuwse Stam" nr.16 van febr.1976 en nr.17, juni 1976.

In het eerste deel zijn ook akten ingeschreven uit de jaren 1576-1581, gedurende welke tijd de notaris te Bergen op Zoom resideerde. Voordat de registratie der notariële akten begint bevat het deel de akten van creatie van Petrus Levendale van 17 mei 1576, diens akte van admmissie bij de Raad van Brabant te Mechelen van 21 mei 1576 en de akte van admmissie bij de Raad van Brabant van 25 mei 1576.

Bovenstaand is een verkorte weergave van bladzijde 280 en 281 uit "De archieven van de rechtbanken, weeskamers en notarissen, die over het tegenwoordige grondgebied der provincie Zeeland gefungeerd hebben". De Zeeuwse Eilanden, 1456-1811 door Dr. L.W.A.M. Lasonder. Gedrukt bij Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage.

Notaris Levendale woonde van 1576 tot 1581 in de "suvelstrate in de Rose", zoals vermeld in een akte.

Hij was van 1581 tot 1606 notaris te Goes.

Het bewerken van de akten was niet altijd even gemakkelijk, de notaris schreef wel duidelijk, maar gebruikte nogal wat afkortingen, die mij niet allemaal bekend waren en ook niet te vinden zijn. Ook staat vaak tekst op de vouw van het boek; met het fotocopieëren ontstond er een zwarte lijn, waaronder de tekst verdwenen is. Jammer dat hij zo weinig ruimte langs de rand overliet!

De juridische termen die hij gebruikte zijn mij niet allemaal duidelijk, ook niet de financiële gedeelten; ik wil het ook niet een transcriptie noemen, maar meer een richtlijn voor diegenen die in de index een naam vinden die hun interesseert; deze kan dan het beste de fiche opvragen in het archief in Goes of in Bergen op Zoom en de tekst zelf opzoeken.

In de marge en onderaan de bladzijde plaatste de notaris soms aantekeningen, die ik als volgt heb aangegeven:

Onderstreept: Korte inhoud van de tekst van de akte.

Niet onderstreept: Aantekening van de notaris over de akte, overlijden van een comparant, enz.

Cursief: Verklaring van de notaris over plaatselijke, internatioale en persoonlijke gebeurtenissen.

Bergen op Zoom, 24 mei 1997, J. de Jonge.

Pag. 1, 19 sept. 1576. Transport van thienden gedaen bij Euwout Geldersman op Jan Nouyss zijn zwaager.

Op huijden den negentienden september Ao 1576 compareerde voor mij Secretaris der stede van Reijmerswale, openbaer Nots. bij sijnen Mts. grooten ende raden van Brabant geordineert ende getuijgen overcomen Eeuwout Euwouts Geldersman ende verclaerde getransporteert ende overgedagen te hebben aan Jan Aernoutse burgemeester van Reijmerswale alle percelen van thienden die hij heeft in de helft van de helft in de helft dat is het achtendeel in zeker thienden gelegen in Zuid-Beveland in Zeeland in Oud- en Nieuwcruningen (volgt oppervlakte), in Westpolre (volgt oppervlakte), in Stormesandt (volgt oppervlakte), welke thienden hij comparant samen met Josijne Euwouts zijn zuster in gelijke aandelen in deze thienden is compe-terende. Te Bergen op Zoom, getuigen Bartholomeus Vermuijen poorter en Pieter Gillisse inwoners van dezelfde stad.

pag. 2, 22.9.1576, Attestatie van de dagh des doots van Josijne Euwouts, huijsvrouw van Jan Nouts.

Op heden compareerde Hr. Thomas Slomakers (?) cantor der prochien kercken en Mr. Jan Gottengniet borger en ingezetene van Bergen op Zoom. Zij hebben op verzoek van Jan Aernoutse borgermr. van Reijmerswaal verklaard dat Josijne Euwouts Anthonisdr, die huisvrouw van voormelde Jan Aernouts was (Z.M.) is overleden binnen Bergen op Zoom en dat op den 24.5.1575 l.l., achterlatend een kindeken, zijnde een meijnsken Josijnken Jans genaamd. Zij geven te kennen dat zij bureu geweest zijn en ook mede de begrafenis en de uitvaart hebben helpen celebreren. Getuigen zijn Mr. Cornelis Boogaert sackmr (?) en Mr. Job van de Gouwe, zanger in de kerk van Bergen op Zoom.

pag. 2, 9.10.1576, Testament van Jacoba Willemsdr., wed. Joachim Corneliss, secretaris van St. Maartensdijk.

Na een lange inleiding, waarin de Paus (Gregorius XIII), het Heilige Roomse Rijk, Maximiliaan, Bohemen, Philips II, Spanje en Oostenrijk, Bourgondie, Holland en Zeeland genoemd worden, compareerde de Eerzame en Discrete Jacobmijna Willemsdochter, geboren te St. Maartensdijk in Zeeland beoostersceld (met Cornelis Levendale, baljuw van Reijmerswaal als voogd), gezond, enz.

Zij wil in de kerk begraven worden, ookwil zij dat op de dag van haar begrafenis een eerlijke maaltijd zal worden gehouden met de vrienden en goede kennissen die zij in haar leven gehad heeft; zij heeft de armen niet vergeten en principaalijc enige schamele die zeggen haar familie of vrienden te zijn. Zij legateert hun een huis met twee schouwen, staande binnen Sint Maartensdijk in de Gasthuisstraat naast "den houten rooster" om de schamelen daar in te wonen. Zij belast Jacob Willemsse haar erfgenaam, hem en zijn kind of kinderen hetzelfde huis na haar dood gade te slaan, het te onderhouden en te repareren. Het is haar wens dat dit huis zal komen aan de Heilige Geest van Sint Maartensdijk met de last het te onderhouden. Zij is schuldig de som van £ 6 Vlms aan Pieter Mathijssse haar neef wonend in Walcheren. Zij legateert aan Pieter Mathijssse of zijn erfgenamen.

Idem verklaart zij comp. te hebben een petekind die, naar haar begeren, genaamd is Joachim Corneliss (naar haar overleden man s.m.). Zij legateert (als deze op de dag van haar overlijden nog in leven is) aan dit kind een stukje wei groot 1 gemet 25 r. gelegen in het land van St. Maartensdijk in de polder het Middellant in de hoek genaamd Jacob mr. Oortshoek. Als het kind overlijdt zonder nakomelingen na te laten wil comp. dat dit stukje land zal gaan naar haar erfgenamen hieronder beschreven. Zij legateert aan Pierken Crijns Vlasmandr. een hofstedeken of stukje land gelegen in de Zuijthoek int Ouwelant groot 1 gem. 60 r. Zij legateert en geeft Willem Jans Oliphant burgemeester van de stad Reijmerswaal om zekere diensten haar in het sterfhuis van haar man Z.M. gedaan, en andere redenen haar daartoe moverende, een "geschildert tafereel gemaect door Mr. Marinus te Reijmerswaal te weten van de Rentmr. hetwelk zij comp. alreeds in bewaernisse den voorsz. Oliphant overgegeven heeft".

En om te verhoeden dat er kosten en kwestien van de erfenis zouden mogen ontstaan (omdat zij comp anders geen vrienden heeft noch bekent), zo institueert zij tot haar gerechte erfgenaam Jacob Willems, haar neef, te weten de zoon van haar broer, waarmee zij comp. een moeder gehad heeft maar niet een vader. Alle goederen die bij haar overlijden bevonden zullen worden,

zoals daar zijn landen, renten, huizen, landpachten, huisraat, kleren, juwelen, goud, zilver, meubelen, waar zij gevonden worden, in St. Maartensdijk, Kempshofstede, in Zeeland, in Brabant of elders. Op voorwaarde dat Jacob haar neef en erfgenaam zal betalen alle kerkelijke kosten, van de uitvaart, enz. Als hij overlijdt zonder nakomeling na te laten, benoemt zij testatrice de fabriek van de kerken binnen St. Maartensdijk, midsgaders de tafel van de Geest aldaar, ieder voor de helft.

De som van 300 gulden heeft zij in vertrouwen gegeven aan haar erfgenaam Jacob Willems. Volgen verder alle gebruikelijke voorwaarden enz.

Gedaan te Bergen op Zoom in het huis waar testatrice nu woont, staande op het kerkhof aan de Oostzijde van de Grote Kerk; in aanwezigheid van Mr. Willem Sisson en Cornelis Jans Lepeltack, schepenen van de stad en heerlijkheid van St. Maartensdijk, en Willem Janss Oliphant, burgemeester der stad van Reijmerswale.

In de marge: De minute is bij de getuigen onderteeckent.

pag. 7, 2.10.1576: Protest bij Claes Janss lakencooper ende Adriaen Vlasman als vooghdn contra Aert Pieterss cum suis om de verkoping van een rentebrief.

Claes Janss lakencooper poorter van Bergen op Zoom als oom en voogd van de kinderen van zijn zuster in St. Mertensdijck en Adriaan Cornelis Vlasman ook als oom en voogd van zijn broers dochtertje Pierken Crijs als crediteuren in het sterfhuis van Joris Joachim, overleden binnen St. Mertensdijck protesteren tegen de verkoop van een rentebrief van £ 6 Vlms. aankomende Joris Joachims of zijn sterfhuis, verleden en gepasseerd voor Schepenen en op zekere hypotheek binnen St. Maartensdijck, zoals Aert Pieterss pretendeert te doen.

Gedaan en gepasseerd te Bergen op Zoom ter presentie van Cornelis Jan Diricxs dijkgraaf van Gorushoek en Wouter Lenaerts baljuw van Oudetonge.

Insinuatie

Ten selven dage heb ic nots. de insinuatie van het protest gedaan aan Aert Pieterss en ook aan Pieter die corte roede van Berghen, die genoemde verkoping zou doen.

pag. 7, 17.11.1576: Protest bij Adolf van de Weerde tegen Jacob Corn. van de Moer.

Jonkheer Adolf van de Weerde heeft verklaard hoe dat Jacob Corn. van de Moer beloofd had gisteren hier bij hem te Bergen op Zoom te komen en met hem akkoord te worden over een geschil. Jacob is niet aanwezig en hij comp. tot grote kosten en moeiten gedwongen en hem hier alsnog verwacht, zo heeft hij geprotesteerd over de kosten die hij geleden heeft en nog zal lijden door de absentie en het vertrek van Jacob. De kosten en schaden zal hij verhalen aan Jacob Corn. van der Moer wanneer het hem belieft.

Gedaan in de herberg den Helm te Bergen op Zoom in aanwezigheid van Jan de Haze waard aldaar en Jacob Jacobs Gilliss van St. Maartensdijk.

Onderaan de pagina: verklaring in het Latijn.

pag. 8, 17.1.1577: Procuratie bij Jacob Oole gepasseerd op Meerten Absaloms.

Jacob Oolaerts priester geboren van Reimerswale met Cornelis Claijsz Cuiper, zijn voogd machtigt Maarten Absaloms geboren van Reimerswale om in zijn naam te manen, eisen en ontvangen 200 Carolus gulden eens, die Maij Jansdr weduwe van Anth. Bloncke haar als erfgenaam van Tanne Oole zijn zuster Z.M. nog schuldig en ten achter is. Bij betaling kwitantie te geven. Indien een schuldenaar, facteur, voogd, borg, of een ieder in gebreke is deze voor het gerecht te brengen tot betaling van de schuld. Gedaan te Bergen op Zoom in aanwezigheid van Jan Aernoutsz. burgemeester en Michiel Adriaensz. schepenen van Reijmerswale.

pag. 9, 21.8.1577: Procuratie verleden bij Simon Marinus op Jacob Gilliss. Obitt Marinus ter selven 4 mert 1580.

Simon Marinuss residerende binnen Bergen op Zoom heeft geconstitueerd Jacob Gillisse van St. Maartensdijk om in zijn naam te mogen manen alle renten, inkomen, pachten, schulden kosten en die hem mogen aankomen in de stad en heerlijkheid van St. Maartensdijk en Sint Annaland. Ter presentie van Willem Jans Oliphandt burgemeester van Reimerswale en Claes Janss Lakencooper poorter van Bergen op Zoom.

In de marge: Obiit Simon Marinusz. ter Tolen 4 mart 1580.

pag. 9, 9.5.1577: Procuratie verleden bij Jan Nouts op Mr. Libreqt en Aelbrecht Sloock.

Jan Aarnouts, burgemeester van Reimerswale machtigt Mr. Librecht van der Molen advocaat in de raad van Utrecht, Aelbrecht Sloock en ieder van hen bijzonder om in zijn naam te verschijnen voor mijn Heer Deken van het capittel van St. Salnatoors van Oudemunster in Utrecht en daar verkrijgen de thienden en de verlijtbrief daarvan, die hem en zijn dochter toekomen in Oud-Cruiningen en Nieuw-Cruiningen. Mede ook te doen wat nodig is en wat comp zelf zou doen. Gedaan te Utrecht in presentie van Dierick Verhuelen, secretaris van St. Marien en Jan Claass de Ghein burger aldaar.

Onder aan de bladzijde: *de 12 febr. 1577 is de Paix gesloten tusschen den Heer van Oosterrijck als Gouverneur van deze Nederlanden vuyten naam van de Co. van Spanje en de Staten derselver Landen bij eeuwig edict gepubliceerd den laetsten feb. binnen Berghen. Idem bij de Co. van Spanje op den Paaschdag 7 april 77 geratificeerd en geconsirmeerd.*

pag. 10, 1.7.1577: Protest gedaan bij den Prior van de Carthusers van Liere contra Dijkgraaf en gezworenen van Gorishoek.

De heer Broeder Anthonis van den Eijnde van de Convent van Carthuiser in Liere heeft verklaard dat hij gezien, gelezen en gevisiteerd heeft het octrooij, door zijn Mr. op verzoek van de gemene ingezetenen en ingelanden van de heerlijkheden en de polders van Scherpenisse en Westkerke verleend op 15 maart 1577 l.l., bij welke Zijne Majesteit de belastingen op de thienden in Poortvliet, Scherpenisse en Westkerke van een vierde part van het verloop voor vier jaar gedaan en nog daarboven dezelfde contributie voor nog zes navolgende jaren. Comparant vindt dat hij naar reden niet daarmee akkoord is, daar Scherpenisse en Westkerke op de polders van Poortvliet meer waren belast dan op hun eigen landen. Ook de geestelijke thienden waarvan genoemde contributie vrij behoorden te zijn. Anders zijn de lasten en schaden van comp. Gedaan te Bergen op Zoom in aanwezigheid van heer Jan Cupers en Geraardt Bureau.

Onder aan de bladzijde: *s'nachts tusschen den 20 ende 21 Juni ende den 21 vreeselijke storm van winde als veel gehoord is in dat saijzoen sjaars. Den 2 Julij 77 drie walvischen op de Honte gevangen bij Saefthinghe.*

pag. 11, 8.7.1755: Ik nots. heb het protest gedaan aan de personen van Cornelis van Diricxsz. dijkgraaf en Manuel Claesz. en Linirijn Lemms gezworenen van de polders van Scherpenisse en Westkerke.

pag. 11, 9.7.1577: Attestatie en depositie van Mr. Antonie en Mr. Daniel Mollo als getuigen op verzoek van Willem Jansz. Oliphant.

Anthonie du Marchie oud 48 jaar en Daniel van Mollo oud 39 jaar beide advocaten binnen Bergen op Zoom hebben op verzoek van Willem Jansz Oliphant burg. van Roomerswale verklaard dat Christiaan Cornelis, mede uit naam van de mede-erfgenamen van wijlen Digna Hermans, weduwe van Laurens Jans Delff-huijsen heeft doen arresteren een huedeschip liggende in de haven van genoemde stad, dat Digna Hermans verkocht heeft aan Pauwels Corn. Pot, schipper en door deze verkocht aan Jan Thiemans Pot van Arnemuiden, hetgeen blijkt uit de schriftelijke bescheiden. Zij deposanten hebben de erfgenamen gedwongen te betalen de som van 300 Car. gulden als rest over de koop van genoemd huedeschip als naar uitwijzen de waterbrief verleden bij voornoemde Pauwels Corn. Pot ten behoeve van de erfgenamen van Digna Hermansdr, voor Prs. Logijerss en Cornelis Everts, waterschepenen van Dordrecht. Aanwezig waren Lieven Corn. Werckendet en Davidt Geertss inwoners van Bergen op Zoom.

Onderaan de bladzijde: *24 Julij 1577 Jhoan d'Austria comt ende bewaert hem binnen tcasteel van Namen (om hem van quatwillighen te bevrijden) ende ontbiedt wederom de spaegnaert ende aenvaert d'oorloghe jegens de Staet van de Nederlanden.*

8 aug. wordt Berghen opden Zoom van Champaingmij vuyt naam van de Staeten belegert om den duijtschen met haeren colonel (die met Don Jan aenhielden) vuyt te leijden, twelck geschiet is 13 aug.

pag. 12, 12.10.1577: Procuratie verleden bij Jan Nouts als vooght van wegen Daniel Geldersman op Gillis Brombosch.

Jan Aernouts burgemeester van Romerswaal als voogd van Daniel Daniels Gheldersman machtigt Mr Gillis Brombosch om uit zijn naam te eisen enz. de achterstallige pachten die voornoemde Daniel toekomen van de landen van de Capelrije gelegen in 's-Heer Arendskerke, quitantie van ontvangst te geven; debiteuren en pachters te dwingen te betalen. Aanwezig Anthoni Adriaenss in de duijne en Jan Claijss Visch poorters van Bergen op Zoom.

pag. 12, 16.10.1577: Procuratie verleden bij Jan Adr. uit Dreischor als voogd van zijn nicht op Adr. Lefour en Geraard van de Burgh, procureurs te den Haag.

Jan Adriaan Michielss uit Dreischor machtigt mede namens Adriaanken Willem Michielsdr. het kind van zijn oom, Adriaen Lefour en Geraard van den Burgh, procureurs voor het Hof van Holland in den Haag om te ageren, verdedigen enz. alle zaken die hij zou mogen hebben voor dit hof of alle andere rechters waar nodig. Pesent Dierick Willems Balmaker "sijdelakencooper" en Abraham Cornelis poorters van Bergen op Zoom.

pag. 13, 16.10.1577: Transport van zekere schulden en pachten door Jan Adr. uit Dreischor gedaan op zijn nicht.

Jan Adr. verklaart dat hij heeft overgedragen ten profijte van zijn nicht Adriaanken alle kosten, schulden en akten die hij deugdelijk eist van Lenaart Cornelis van Westen wonend in Duiveland in Ouwerkerke over pacht over het jaar 1574 bedragend £ 8. Ook de helft van de pacht van volgens het octrooi van Duveland ter som van £ 4.13.8. Ook nog £ .30.10 die hij tegood heeft van Job Pierss wonend aldaar over voornoemde jaren. Deze verkoop is nodig om zijn nicht Adriaanken te onderhouden.

Pag. 13, 4.11.1577: Procuratie verleden bij Mr. Everaart Couwerve op Mr. Claes procureur om zo op rente te lichten op de hoeve int Glimes.

Mr. Everaart van Couwerve machtigt Mr. Claes de Clerck procureur op het stadhuis van Bergen op Zoom om uit naam van Jonkvrouw Levine Daneelsdr. weduwe van Joachim Jacobs, constituants schoonmoeder te mogen heffen enz de som van twee honderd Carolus gulden op de renten die hij Mr. Claes zal kunnen krijgen en verkopen. Mr. Claes wordt gemachtigt om daar voor te hypothiekeren met de koper de renten voorsz. te bevestigen, bewaren en verzekeren een hoeve en land in het Glimes onder Bergen. Present Cornelis van Levendale, baljuw van Reimerswale en Andries Janss, poorter van Bergen op Zoom.

Pag. 13, 25.11.1577. Transport van zeker aktie door Jacob Huijbrechts gedaan op Cornelis Cornelisse in het Oosterland.

Verder in de marge: Obiit den compt. burgmr. der stad van Romerswalle 11.12.1586 binnen de selver stad.

Compareerde Jacob Hubrechtse geboren van Reimerswaal. Hij transporteert aan Cornelis Cornelisse in Oosterland in Duiveland alle rechten, eisen enz. die hij heeft tegen Adriaan Pieterss Buijle s.m. of Pauwels Adriaens in Oosterland wegens een tabbaart, een bed, twee poolen en een oorkussen, twee of drie zakken en een tafel. Comparant bekende gecompenseerd te zijn.

Present Cornelis Levendale baljuw van voorsz. stad en Cornelis Adriaans van Hoorne van Bergen op Zoom.

Onderaan de pagina: verklaringen in het Latijn van 10.11 en 21.11.

pag. 14, 19.12.1577. Procuratie verleden bij Mr. Gillis Jacob Gillisse op Simon Marinuss.

Verder in de marge: Simon Marinuss obiit binnen ter Tolen 4 martij 1580.

Mr. Gillis Jacobs Gillis te Zierikzee machtigt Simon Marinuss zijn neef om in zijn naam te mogen competeren binnen de stad en het eiland van Tholen, quitantie te geven, enz. Ter presentie van Cornelis Levendale, baljuw van Reimerswaal en Jan Corneliss, schepen en wagenmaker te Bergen op Zoom.

Protocol of register van alle contracten, testamenten, codicillen en andere acten, gepasseerd voor Pieter Levendale, openbaar notaris bij Zijnen Maj. grooten en Raaden van Brabant, binnen den jare 1587.

Pag. 14, 26.1.1578. Attestatie dat Joos Martenss van zijn zinnen beroofd en onbekwaam om enige arbeid te traceren.

Verder in de marge: Joos obiit 1580, Corn. Martenss obiit in den Hage 2.8.1589.

De eerbare en discrete Mr. Jaspas Adriaansz medicijn der stad van Bergen op Zoom heeft op verzoek van Cornelis Martenss, nu inwoner van Bergen op Zoom verklaard dat hij nu omtrent 8 dagen geleden geroepen is ten huize van Geerdts Janss in de Sevensterre om te onderzoeken Joos Maertens, Cornelis Maertens broeder. Hij heeft Joos naar zijn beste goedvinden onderzocht en bevonden dat deze niet alleen simpel en innocent is enz. maar ook beroofd van memorie, verstand en discretie. Hij spreekt woorden zonder reden, slot of wetenschap, gelijk alle miserabele personen die van zinnen beroofd zijn gewoonlijk doen. Hij belast dus dep. zo, dat men hem wel moet bewaren en gade slaan, zoals een kind, zoals dep. ook bevonden heeft, vuil en zijn gevoeg gedaan hebbend. Getuigen Pieter de Keijzer en Crijn Bavens poorters van Bergen op Zoom.

Gheert Janss ingezetene van Bergen op Zoom verklaart dat hij Joos Maertss bovengenoemd meer dan vijf jaar onderhouden heeft en dat hij nooit anders heeft kunnen bevinden dat hij ten eenen male zot, onnozelen en van zinnen beroofd was, geheel kinds, dat men hem als een kind regeren moest en geen onderscheid wist tussen zijn vuiligheid of goede spijs maakte. Hij is zo geweest vanaf de tijd dat hij "tot zijn bewaernisse gecomen is", zonder intervallen; comparant gaat dagelijks met vele zulke zieken om, en veel dergelijke onderhouden had.

Truijken van Attendael, huisvrouw en Maijken, dochter van Geerdts Janss voornoemd verklaren hetzelfde. Getuigen Bernaert van Asbeecke en Frans Spruijt inwoners van Bergen op Zoom.

Pag. 16, zelfde datum: Die clausule (in plaats van eed) die in de akte achtergelaten is.

Mr. Cornelis van der Donck, chirurgijn van Bergen op Zoom verklaart dat hij acht of negen dagen geleden geroepen is ten huize van Geerdts Janss in de Sevensterre om Joos Maertss zijn broer te onderzoeken en heeft bevonden dat deze geheel kwalijk en ijdel van hoofd is, razende van koeien en varkens en onbekwaam om enige wettige zaken te handelen, enz. Getuigen Willem de Volder en Cornelis in de Rose, poorters van Bergen op Zoom.

Pag. 16, 20.4.1578. Presentatie of protest gedaan bij Jan Adriaan uit Dreischor tegen Cornelis Pijck.

Jan Adriaans geboren van Dreischor verklaart dat onlangs voor Kerstmis 1577 hij met Mr. Cornelis Couwenburch "bewinder van seecker weesen", en van het huis in kwestie en Cornelis Pijck, gezamenlijk en elk afzonderlijk, akkoord te zijn dat Corn. Pijck zou blijven wonen in het huis in de Hoogstraat aan de Sint Pieterscapelle, welk huis de comp. van Mr. Corn. gehuurd had tot 15.3.1578, wanneer Cornelis zou vertrekken, waarna de comp. het huis zou bezitten tot Sinxten 1579 tegen huur van £ 4. Volgt financiële afspraak. Daarna zou Cornelis zijn rekening doen. Aanwezig waren Dierick Jansz en Frans Jansz vettewaerier poorters te Bergen op Zoom.

Notaris is gegaan naar Cornelis Pijck en heeft hem bovenstaande akte voorgelezen en heeft hem gevraagd of hij vermelde som (die nots. bij zich had) wilde ontvangen en het huis ontruimen en Jan Adriaans het huis laten bewonen volgens de akte, deze heeft dit geweigerd; nots heeft daartegen geprotesteerd; Corn. Pijcke heeft daarop gezegd dat hij bij geschrifte zal antwoorden.

Restitutie: Ooc van stonden aen hebbe ic die penningen die in mijn hand overgeteld waren, den comt. wedergegeven.

Pag. 18, 22.4.1578. Antwoord van Cornelis Pijck op voornoemd protest en het antwoord van Jan Adriaans.

Cornelis Pijck, "capellaen der Prochie kercken van Bergen opden Zoom" verklaart dat wat Jan Adriaans uit Dreischor beweert niet juist is; maar

dat hij afgesproken heeft met Jan Adr. dat hij in het huis waar hij nu in woont voor zo ver Jan Adr. hem niet betaalde half maart l.l., dat hij zou blijven wonen voor de prijs van het oude huis naar rato van tijd tot tijd. Aanwezig: Laureijs Melste capellaan der kercke van Bergen op Zoom en Mr. Henrick de Clerck roeijdrager aldaar.

Pag. 19, 23.4.1578. Accoord en afrekening tussen de Prior van de Carthuisers in Liere en Marinus Bouwouss pachter te Steenberg.

Anthonis van den Eijnde, prior van het convent der Carthusiers in Lier aan de ene zijde en Marinus Bouwouss verklaren dat zij met elkaar afgerekend hebben en dat alle pachten en achterstallige schulden over een hoeve en land onder Steenberg van alle verlopen jaren tot het laatste Bamis 1577 incluijs afgerekend zijn. De som van 575 schell.4 st. wordt door de prior kwijt gescholden wegens de grote schade, last en verdriet die Marinus zegt geleden te hebben in de troubelen, twee jaren pacht, belopende samen £ 272, mits dat hierin gerekend worden alle lasten, onkosten enz. Marinus belooft de rest van de som van £ 300.4 te betalen per jaar £ 36 boven de pacht, waarvan de eerste betaling zal vallen Bamis 1578. Hij zal deze be-loyte laten passeren voor Schepenen van Steenberg. Getuigen Laurentius Nelst capellaan en Adriaan van Stapele den Jonghen.

Pag. 20, 11.6.1578. Informatie genomen ten verzoeke van Serooskercke tegen de pachter die in de Doel op zijn hoeve pacht te wonen.

Jonckheer Philibert van Serooskercke "Raedt des Co. en zijne Majesteits Rentmr. van Zeeland bewesterscelt" verklaart dat hij gezien heeft copie van informatie tegen hem doen nemen door het verzoek van eenen Cornelis van Sweden eertijds pachter op de hoeve van comparant gelegen in den Doel, bij Cornelis Vranckx, notaris te Middelburg van 14.1.laatst leden. En opdat niemand worde geabuseerd door de verklaring, heeft comp. drie verschillende personen verzocht te verklaren hetgeen zij menen waarachtig te zijn. Ten eerste Berbel Michiels, oud ± 46 jaar verklaart dat zij geen personen kent die burenen zouden zijn geweest of omtrent de hoeve hebben gewoond, behalve Majken "een jong wijf" en Jan Jooss zijn knecht, beide domicielen en Lenaart de Vriese, een arbeider die niet op de hoeve maar op de "groote Aere" gewoond heeft. En gevraagd zijnde of zijn goederen en have op de hoeve waard waren meer dan £ 400 zei dat hij op de hoeve heeft zien brengen een kudde schapen, zes of zeven koeien; hij wist niet of de paarden die hij op de hoeve zag zijn eigendom waren of dat hij ze later gekocht heeft. Toen Robrecht van Haaften twee paarden van Cornelis van Sweden weergekregen heeft. Hij zegt ook de Sweden geen "pilaagie" geleden heeft van koeien, paarden en andere have. Emmers op deze hoeve bij "tkerckgat" gelegen. Hij heeft enige bedden en dergelijke meubelen op schepen geladen, maar later weer teruggebracht, zo zegt deposante. Zij heeft horen zeggen dat Sweden op de hoeve waar hij tevoren woonde meer verloren zou hebben. Zij vertrok van de hoeve toen van Sweden daarop kwam; zij bleef een tijd op "'tcleen hoefken genaemt Hovenbuer op 't voorsz. hoeve", staande naast het grote huis.

Aert van Elderen, 33 jaar en Catharina zijn vrouw oud ± 37 jaar verklaren dat op de hoeve soldaten geweest zijn. Hij zegt ook dat Cornelis van Sweden vertrokken is van de hoeven en afgevoerd heeft 7 koeien met nog vijf hoornbeesten en 2 paarden. Er werd verklaard dat de hoeve in brand werd gestoken door soldaten van de Prins. Hij verklaart dat de brand per ongeluk en onverschilligheid ontstaan is. De dorsers van Cornelis van Sweden hebben met een kaars de brand ontstoken, die hij zelf heeft helpen blussen. Maar hij heeft de kinderen van van Sweden horen zeggen dat hij de hoeve in brand zou steken. Deposanten verklaren beide dat Cornelis van Sweden zijn laatste oogst gedorst en weggevoerd heeft. Catharina verklaart dat zij gezien heeft dat de zoon van van Sweden genaamd Matthijs heeft weggevoerd een ijzeren geerde uit het venster staande op de zolder en verdere zaken afgevoerd. Roelant Goverts timmerman, 35 jaar, nu getrouwd met Berbel Michielss zegt dat hij niemand kent van de getuigen, genoemd bij van Sweden. Laureijs Keerre smid wonende in den Doel op de Sluis oud ± 37 jaar verklaart dat de kinderen van Cornelis van Sweden naar comp. huis gebracht zijn en verkocht hebben de ijzeren haken en geeren voornoemd. Aldus gedaan op de hoeve van comp. in de Doel; present Pieter Ingels, knecht van Serooskercke en Hans Clinck bouwknicht op de hoeve.

Onderaan de pagina: *Limburgh wordt bij de Co. van Spanguien gewonnen ende gecreghen den 15 Junij 1578.*

Pag. 24, 28.6.1578. Huwelijkse voorwaarde tusschen Jan Adrsz. en Anne Winters.

Jan Adriaansz. uit Dreischor bruidegom aan de ene en Anna Jacobs Winters, bruid aan de andere zijde met Matthijs van der Goes als oom van haar naaste familie en voogd.
 Jan Adriaans. geeft zijn bruid Anna Winters 1200 Car. gulden eens, los van de goederen die hij inbrengt. Zij verklaart nu 400 gulden te hebben ontvangen; hij belooft de rest ter eerste gelegenheid. Zij mag dit geld op rente vastzetten, of gebruiken voor de kinderen van haar overleden man Dianijs Pieterss, of de kinderen, geprocreeerd bij haar tegenwoordige man. Hij zal blijven in het bezit van alle goederen die zij ingebracht heeft.
 Als zij komt te overlijden zonder wettige erfgenamen na te laten zal hij de kinderen van Denijs Pieterss hun moederlijk goed geven.
 Als Anna overlijdt zonder kinderen is zij tevreden als Jan zal delen tussen alle erfgenamen van Anna.
 Jan Adriaans zal door de uitzonderlijke liefde die hij heeft voor Anna en haar kinderen (van Denijs), als Anna overlijdt deze kinderen geven boven hun moederlijk goed drie honderd gulden. Wanneer deze kinderen volwassen zijn zullen ze hun vaderlijk goed ontvangen volgens het testament.
 Beiden mogen uitgeven tot hun eigen voordeel wat ze willen.
 Als hij overlijdt is de weeskamer uitgesloten en moet Anna de voogij alleen houden en blijven in de erfelijke positie.
 Als hij geen kinderen nalaat moet Anna geven aan zijn zuster Digne of haar kinderen 50 Car. gulden eens; zij moeten blijven uit zijn sterfhuis en mogen verder niets eisen.
 Gedaan ten huize van Jan van Leemputte genaamd het Brandijzer, aanwezig waren: Cornelis Pieterss Ketelaar en Jan Jacobs Wreijters "droochsceerder" beide inwoners van Bergen op Zoom.
 In de marge: voor hem en zijn huisvrouw twee instrumenten in papiere geschreven. Noch den 16 sept. 1594 gegeven Tanneken Pieters wonende tot Jheronimus Claass voor Clara Denijs 1 instrument bij missive ontf. 15 st.

Pag. 28, 21.8.1578. Procuratie verleden bij Jan Lieveens Heere op Mr. Christiaan van de Weele en Adam van den Houv.

Jan Janss Smidt van Romerswale machtigt Mr. Christiaan vande Weele en Adam van den Houv procureurs voor de Raad van Brabant om in zijn naam te mogen inbrengen het hoger beroep wat hij heeft tegen de wethouders van Bergen op Zoom aan de Raad van Brabant tegen François Valerius. Aanwezig waren Jan Willems, timmerman en Frans Casz. wagenmeester.

Pag. 29, 24.1.1579. Procuratie verleden bij Jan de Smidt op Cornelis de Cuijper.

Obiit Cornelis Claiss. Cuijper kerstdag 1583.

Jan Janss Smidt geboren van Romerswale machtigt Cornelis Claess Cuijper poorter van Romerswale om in zijn naam te manen, eisen en ontvangen £ 8.16.8, die Anthonis Moijnaerts of zijn erfgenamen nog schuldig is van zes kwartier 14 vaten wit zout die Anth. Moijnaerts en Willem Mar. Bragaert zijn makelaar in Romerswale op de 23 juli 1571 van Jan de Smidt gekocht heeft en door const. geleverd en geladen op het schip van Jan Zeger. Gedaan door Jan Cornelisse in de Rose, wagenmr. en Cornelis Jansz., zijn zwager, beide poorters van Bergen op Zoom.

Pag. 29, 31.3.1579. Attestatie van het leven van Anna del Vaille.

Everard del Vaille en Mr. Jhan Verdure chirurgijn verklaren dat Vrouwe Anna del Vaille dochter van wijlen Digo del Vailieu weduwe van Heer Cornelis van Gottingnijes, ridder en tresorier van de stad Mechelen heden nog levend is en zich ophoudt in Bergen op Zoom. Everard woont bij haar en is daar in de kost. Ook notaris heeft haar gezien en gesproken. Aldus verklaard in aanwezigheid van Jan Adriaens van Hoorne en Cornelis Adriaans, broers in inwoners van Bergen op Zoom.

Onderaan de bladzijde: *Int beginsel Aprilis heeft den keijser legaten gesonden om den paix tusschen den Co. van Spaenguien en den Staten van zijn Nederlanden te conciperen ende zijn daeromme binnen Ceulen vergadert*

geweest. Dan (midts de gefingeerde differentie van die ambitieux haeren eijgen profijte soucken ofte van haer voosheijt van de genade despereren) en zijn gheen vrucht gevolght.

Pag. 29, 18.4.1579. Verklaring of protest gedaan door de brouwers tegen de Magistraat van Bergen op Zoom.

Gheert Servaes, Niclaes Stevens, Jan Coenraets, Bernaert van Egre, Willem Franss Aernouts de Jonghe en Gherardt Janss. Burgemeesters en schepenen binnen Bergen hebben op de puije doen publiceren zekere ordinantie, groot 22 akten, waartegen zij brouwers bezwaren hebbben. Op de 13e dag daarna heeft de Magistraat hun ontboden en verzocht, deze akten te bezweren. De comparanten zijn dan ook genoodzaakt de eed tegen te houden, zonder ongehoorzaam te willen zijn. De Magistraat heeft niet willen aanhoren de redenen van hun weigering, en hun verzoek de eed te doen na de heilige da-gen van Pasen, om dan hun verdediging aan te horen, te meer daar de brouwers van Antwerpen geen eed hebben gedaan. Men heeft op al die bezwaren niet willen letten en heeft verklaard de ordinantie te willen doorvoeren. Het heeft de Magistraat beliefd een verbod in te stellen nog bier te brouwen of te leveren waardoor zij brouwers onuitsprekelijke schade leden en wat tevens groot ongerief van de gemeente was, bijzonder i.v.m. de aanstaande "huijdemarct ende der stad om-meghanck". Daarom de comparanten verklaren genoodzaakt te zijn een en ander te melden aan MIjnheer den Borgermr. van buiten de bank van deze stad als officier vanwege bovenstaand verbod. Aanwezig waren: Anthonij Graxhinj pondtman en Philips Pieters cuijper der stad.

Ten zelve[n] dage heb ik Nots. voornoemde verklaring gedaan aan Jan Aerdts Borgermr. van buiten de banke. De 22 april heb ik dezelfde burg. gevraagd of het hem niet beliefd te antwoorden; hij heeft mij gezegd dat de Magistraat het gezien heeft en dat hij daar niet op kon antwoorden en dat zij hun best zouden doen. In de marge: Ic hebbe den burgemr. copie gegeven midsgaders van d'insinuatie. Item ic hebbe den brouwers acte gegeven midsgaders van de gehele insinuatie (gerechtelijke aanzegging).

Pag. 31, 22.5.1579. Procuratie verleden bij Meerten van Lijen pastoor van Kruiningen op Philips van Assche.

Heer Marten Jans van Leijen pastoor van de parochie van Kruinigen machtigt Philips van Assche rentmr. en dijkgraaf van de heerlijkheid van Kruinigen om in zijn naam te eisen en manen de renten, inkomsten, schulden, pachten van de landen en tienden die hem toekomen van diverse personen binnen Kruiningen en daaromtrent, enz. Present Willem Angeli pastoor van Schore en Cornelis Levendale baljuw van Romerswalle.

pag. 31, 27.5.1579. Procuratie verleden bij Crijn Jans van Romerswaal op Marinus Schenk.

Luir (geknoei?) Jansdr. weduwe van Jasper Willems burg. van Romerswalle met Jan Cornelisz. schepenen van Bergen haar voogd machtigt Jan Corn. schepenen der stad van Bergen haar voogd in deze om in haar naam te manen en ontvangen de schulden, resten enz. die zij tegoed heeft van Jeronimus van Verhout eertijds inwoner van Brussel en tegenwoordig wonend binnen Zierikzee. Aanwezig waren: Frans Wagenmr. en Barthololeus Jans.

Pag. 31, 6.7.1579. Afrekening tusschen Lijn Jans en Maring alias poincnaert (?) met een rest.

Onderaan de pagina: Omtrent 17 meije hebben die Staeten van Artois en Henegouwen mitsgaders Lille, Donay en Overmaes (?) (siende tvoorstel en concept van de ghenen die domineren souden) verlaten de parthije van de andere staten, en hun metten Co. gereconcilieert en gevoeght.

Catharina Jansdr. weduwe van Cornelis Janss Kuijs en Maring Masseuss Groeninck den Jonghen ingeborenen van Romerswaal hebben verklaart dat zij met elkaar afgerekend hebben (in aanwezigheid van Maijken Jans Iapsens huisvrouw) van alle schulden die zij tot nog toe aan elkaar gehad hebben. Maring Mattheus bekent nog schuldig te blijven 18 car. gulden. Getuigen:

Gheert Stevens arbeider en Pieter Heijndrick cuijper inwoners van Bergen op Zoom.

Pag. 32, 6.6.1579. Codicille of uiterste wil van mej. van Delvaille, alias van Essestein. Verder in de marge: Deze akte of verklaring is buiten op de rug van voorschreven codicille geschreven met mijn eigen hand gegrosseert, geschreven ,bij mij ondertekend en ook met mijn ring gecachoteerd.

De welgeboren en deuchtzame Vrouw Anna del Valle, weduwe van wijlen Anth. heer van Essestein verklaart dat zij 23.11.1575 voor Mr. Adriaan van Hilderen te Mechelen een testament heeft gemaakt. Zij wil dit zo laten, uitgezonderd enige veranderingen. Zij heeft deze codicille met eigem hand ondertekend. Ook nots heeft dit ondertekend. Present Mr. Jhan de la Verdure chirurgijn en Andries Janss cruier inwoners van Bergen op Zoom. Ook in de marge: Ik heb Mr. Everard del Valle "cousijn" en legateris van de comp. gegeven "copie authentiek" uit die minute .Deze codicille is wederroepen.

Pag. 32, 8.7.1579. Donatie inter vinos gedaan bij mij van del Valle op haar neef van al haar goederen in Zeeland gedurende haar leven lang.

De Edele Welgeboren en deuchtzame Vrouwe Anna del Valle, weduwe van Anthonis van Aprau, heer van Essetein. Zij geeft met Jan Turck baljuw van Middelburg haar voogd uit haar vrije wil aan Everard del Valle, haar neef, zoon van Mr. Anthonis del Valle, haar broer al haar gronden, huizen. hoeven, schuren, renten met en zonder hypotheek, gelegen in Zuidbeveland, in Walcheren en verder in Zeeland. Wanneer hij overlijdt zullen de goederen teruggaan aan de testatrice. Wanneer hij overlijdt voor de testatrice, dan zal dit succederen op haar andere erfgenamen. Aanwezig waren Jan Corneliss wagenmeester, schepen en Cornelis Janss Koijeman metser inwoners van Bergen op Zoom.

Pag. 34, 9.7.1579. Procuratie verleden bij Crijn Jans van Romerwale op Laureijs van de Velde wonende te Antwerpen.

De eerszame Luijvijn Jansdr. weduwe van Jaspar Willems burgemeester van Romerswaal heeft met Jan Cornelis wagenmeester en schepen dezer stad haar voogd gemachtigd Laureijs van den Velde om in haar naam te manen, eisen en ontvangen £ 10 zijnde de rest van een groter bedrag, die Catharina van Haert wonende te Ghent of Jacob Lammens (nu getrouwd met Catharina) haar schuldig is volgens obligatie van 21.10.1573. Getuigen: Andries Sanders blauwverver en Laurus Berty tinnegieter, inwoners van Bergen op Zoom.

Pag. 34, 17.7.1579. Procuratie en authorisatie van de voogd gedaan bij Griete Jans van Essen.

Margriete Jans geboren te Essen, nu wonende in Bergen op Zoom heeft met Mr. Carel van den Steene haar voogd gemachtigd Mr. Jan Adriaans van Dreijshor wonend in Bergen op Zoom te zijn haar volmacht, administrateur enz van al haar goederen, andere zaken die zij heeft of nog zal krijgen, en te ageren en eisen voor alle gerechten en banken enz. Pieter de Keijser en Mr. Hieronimus Nicolaij inwoners van Bergen op Zoom. Onderaan de bladzijde een verklaring in het Latijn.

Pag. 35, 25.8.1578. Procuratie verleden bij Pieter Gillisse op Simon Brouckhoven tegen Simon Cost. (Obiit Pieter Gillisse binnen Bergen op Zoom 10.9.1587).

Pieter Gillisse inwoner van Bergen op Zoom machtigt Simon Brouckhoven procureur voor het gerecht van Middelburg te manen, eisen en ontvangen de schulden, kosten enz. die Simon Simonss Cost inwoner van Middelburg als voogd van de comp. hem schuldig is. Present Andries Sanders blauwverver en Bartholomeus Jansz, inwoners van Bergen op Zoom.

Pag. 35, 6.9.1579. Verklaring gedaan bij Cornelis Janss van Bergen op zeker accoord voor Schepenen van St. Maartensdijk gemaakt.

De eerszame en discrete Cornelis Janss van Berghen eertjds inwoner van St. Maartensdijk, nu van Bergen op Zoom heeft op verzoek van Jacob Jacobs Gillisz. inwoner van St. Maartensdijk verklaard dat na in het jaar 1571 de baljuw van St. Maartensdijk geprocedeert heeft (daar het soldatengeld niet betaald was) op zeker groen zaad van Barthel Vermuijen, dat in executie verkocht heeft aan de meest biedende; koper daarvan is geworden Joris

Joachims zaliger memorie; daar Joris het geld niet kon opbrengen wat hij van de verkoping van het zaad schuldig was is bij de baljuw verkocht 4 gem 211 r. land toebehorend aan Joris, waarna Joris is overleden. Daar de erfgenamen beducht waren van het tekort van het sterfhuis is dep bij schepenen van St. Maartensdijk als curator van het sterfhuis en met consent van de erfgenamen en crediteuren, akkoord geworden met Marinus Mar. Vermuijen en Marinus Helle intercederende voor Barthel Vermuijen die voor Schepenen van St. Maartensdijk verleden en geregistreerd is de 12.9.1576, waardoor Marinus Vermuijen en Helle beloven Joris of zijn sterfhuis af zal houden van de verkoping van 4 gem. 211 r. of dat Barthel daarvoor zal betalen of het sterfhuis laten korten (in mindering van andere schulden die Joris aan Bartholomeus schuldig was) de som van £ 12 voor elk gemet. Volgen verdere voorwaarden. Aanwezig Anthonij Janss van Cuijck alias inde Mouwe en Jan Baltens van Poortvliet.

Pag. 36, 17.9.1579. Procuratie verleden bij Everard del Vaille (als procuratie hebbend van zijn vader voogd van de Hr. du Puy op Lambrecht Janss in Vossemaer).

Everard del Valle heeft (uit kracht van een procuratie bij Mr. Anthonis del Vaille Raad ordinaris in de hove van Friesland) als momboir van de nagelaten kinderen van Anthonie du Puy en salige Jonkvr. Jaquelina van Hameel verleden op hem comp. zijn zoon, blijkens het instrument van procuratie getekend in Leeuwarden op 17.10.1578, in presentie van de President Barden Jonge en bezegeld met zijn geheim zegel, gebruikt in het hof van Friesland "in rooden wasse, aen dubbele staerten ondervuijt hangende". Everard comp. zal mogen ontvangen de gelden van de kinderen van de rentmeesters, quitantie geven van zijn ontvangsten. Hij benoemt en machtigt Lambrecht Janss, procureur in Vosmeer om in zijn naam te eisen, manen alle achterstellige renten van jaarlijks 100 gulden erfelijk, die genoemde kinderen du Pry aankomen. Rente die door Johan Stappaert met Barbara de Prijsses zijn vrouw verleden op 15.6.1571, met als hypotheek op 28 gem. 206 r. land in Oud Vosmeer, verschijnende 10.6. Aanwezig Thony de Mosijcque Canonic te Antwerpen en Cornelis Levendale, baljuw van Reimerswaal.

Pag. 37, 12.12.1579. Procuratie of substitutie verleden bij voornoemde in de voornoemde qualiteit op Robrecht Hermanss haar klerk.

Everardt del Valle machtigt Robrecht Hermanss haar klerk wonende te Brussel om in zijn naam te manen, eisen al de jaarlijkse renten van 50 gulden erfelijk met de achterstallige renten van dien die de kinderen du Puy aankomen en haar vader die overgedragen zijn door Jan van Moerstraten en Margaretha Bauw volgens de transportbrief gegeven door het gerecht van Mechelen op 8.8.1569 op de graven van Arenberghe, huis en hof en heerlijkheid van Humbeke verschijnende jaarlijks de 27 febr. met alle renten, schulden, resten en achterstalligheden verleden die de kinderen in dat kwartier mogen te goed hebben, enz. enz. In aanwezigheid van Cornelis Levendaale baljuw en Hubrecht de Potter kleermaker inwoner van Bergen op Zoom.

Pag. 38, 12.12.1579. Substitutie bij en in de qualiteit voornoemd op Mr. Jacob Sestich.

Everardt del Valle machtigt Mr. Jacob Sestich advocaat voor de canse-larij van Brabant om in zijn naam te mogen ageren, verdedigen, procureren en vorderen alle zaken, kwesties die hij const. van zijns wege zou mogen hebben of krijgen in de kanselarij of voor het gerecht van Brussel. Alle debiteurs of schuldenaar van hem of van de kinderen du Puy, hun ontvangers, facteurs, voogden, borgen van allen of ieder van hun.

Pag. 38, 29.12.1579. Appellatie en substitutie gedaan bij Jan Turck op Mr. Daniel.

Jan Turck, gemachtigd door Magdalena Vierling en Maria Vierling voor Burg. en schep. van Bergen op Zoom op 9.1.1579 en door Nicolaas Vierling burg. en schep. van Steenberghe de 16.1.1579 (mij en getuigen vertoond) verklaart dat hij comp. door de voornoemde kinderen van Andries Vierling aangesteld is om de goederen in het sterfhuis van Andries Vierling bevonden te administreren, de pachters en debiteurs te dwingen, alle kwesties van het sterfhuis te verantwoorden of te rapporteren of meer procureurs in zijn plaats te nemen. Hij machtigt Mr. Daniel van Melle advocaat voor het

gerecht van Bergen op Zoom om in zijn naam in hoger beroep te gaan voor het leenhof van Bergen op Zoom. In presentie van Jheronimus Claess en Pieter Gillisse beide van Bergen op Zoom.

Pag. 39, 7.1.1580. Testament reciproque van Cornelis van Diricx en zijn huisvrouw.

De eerbare en discrete personen Cornelis Jan Diricx dijkgraaf van Gorishoek en Pieterella Cornelisdr, man en vrouw, enz. Zij benoemen elkaar tot erfgenaam. De langstlevende zal eigenaar worden van al hetgeen zich in de woning bevindt, mag over alle goederen beschikken, op voorwaarde dat deze de kinderen onderhoudt tot hun mondige jaren. Pieternelleken krijgt £ 100 en nog £ 200 voor kleden, reden met bedden en al wat zij nog heeft, en nog £ 200 voor de maaltijd. Bedraagt f 1000 eens. Indien een kind de maaltijd niet heeft, dan geve men die f 200 in geld of rentebrieven. Bij het overlijden van de tweede testateur zullen alle goederen gedeeld worden, ieder naar zjn kindsdeel. Mr. Daniel, man van Pieternelle, dochter van de testateuren, zal hebben het gebruik van het deel van zijn successie, zo lang Pieternelle of haar kinderen in leven blijven. (In de marge: Mr. Daniel van Melle (Molle?) obiit binnen Bergen 20 meije des avonds 1581). Indien zij geen kinderen krijgen die in leven blijven zullen de goederen aan de kindskinderen worden gedeeld in staken. Krijgen zij geen kinderen dan gaan alle goederen naar de kinderen of kindskinderen die dan leven, gedeeld in staken. En wanneer (tgeen Ghodt verhoeden wille) er enige ramp is waardoor hun goederen verloren gaan, dat dan de langstlevende de kinderen tot huwelijk brengen en hun aandeel geven, in erve of in rentebrieven. Verder wordt iedereen uitgesloten die zich met de erfenis bemoeit. Alle voorgaande testamenten worden bij deze herroepen. Gedaan te Bergen op Zoom in het huis waar comparanten nu in wonen, staande aan de Oostzijde van de Schoolstraat, in aanwezigheid van Logier Cornelis Pier Dommissie van Poortvliet en Michiel Claiss Schoorjaar van Scherpenisse. In de marge: Die minute is bij beijde de testateuren ende bij beijde getuijgen onderteckent.

Pag. 42, 7.1.1580. Rekening en afmaking van een schuldbrief op een keet tusschen Bolle en Schaffer.

Cornelis Cornelisse Bolle en Jan Adriaens van Hoorne alias Schasser beiden geboren in Reimerswaal, nu inwoners van Bergen op Zoom verklaren te weten dat Jan Adriaans verkregen had van Adriaan Janss Moijster ook van Reimerswaal, bij transport verleden voor Mr. Gillis advocaat te Antwerpen op 7.12.1577 een schuldbrief, verleden voor schepenen van Reimerswaal bij Hubrecht Pieterse Smit en Cornelis Bolle van 8.3.1567 stilo roi. Waarmee Hubrecht en Bolle bekennen schuldig te zijn aan Adriaan Moijster over de koop van een zoutkeet met selhuis die Hubrecht en Bolle van Moijster gekocht hadden voor £ 133.6.8, te betalen in Maart 1567 £ 16.13.4. en verder ieder Sintemartinsmisse £ 16.13.4. tot de volle betaling. Borgen voornoemde Hubrecht en Bolle, de een voor de ander, enz. Dit blijkt uit de schuldbrief, getekend door drie schepenen in groene was onderuit hangende. Jan Adriaans Schasser heeft de brief in mijn kantoor mede op de rug ondertekend. Er zijn vijf termijnen betaald, ieder £ 16.13.4. Resteert nog £ 50 waarvan Cornelis Cornelisz Bolle verklaarde dat Hubrecht de helft zal betalen en hij de andere helft. Jan Adriaans heeft ontvangen £ 8, de rest, £ 17 zal Cornelis Bolle betalen in termijnen, te weten Pasen eerstkomende 1580 £ 4, de rest steeds met Pasen. Aanwezig waren Jan Baltens van Poortvliet en Cornelis Pieterse den Exter, beide inwoners van Bergen.

Pag. 43, 7.1.1580. Protest.

Bartholomeus Vernart verklaart gekocht te hebben van Dimpnus Michiels Stranghe te Poortvliet 25 viertel wintergerst voor 29 stuivers en een half elk viertel, wat hij moest leveren 14 dagen voor kerstmis laatstleden volgens zeker handteken hier vertoond. Comp. verklaart bereid te zijn dit bedrag te betalen. Nu deze datum is verlopen protesteert hij dat de gerst nog niet geleverd is. Hij wil geleden schade verhalen op de verkoper. Te Bergen op Zoom.

Pag. 43, 18.1.1580. Appel.

Adriaenken Michiels huisvrouw van Hans de Vos Hooghduijtsch, wonende op de Noordgeest. Zij protesteert bij afwezigheid van haar man tegen het

vonnis van 8.1.1580 in nadeel van haar man en ten voordeele van Steven IJzermans bij burg. en schepenen van Bergen op Zoom. Zij verzoekt aan nots. de verdachtmaking van IJzermans gedaan te worden aan Pieter van de Eecke procureur van IJzermans. Ter presentie van Michiel Beijs deurwaarder van de kanselarije van Brabant en Jan Henricxsz. droogscheerder in Wouw.

Pag. 44, 27.1.1580.

Neelken Hubrechtsdr weduwe van Steven Janss wonende nu ter tijd in Berchen bij Antwerpen verklaart met Jan Wouters van Vroenhout, wonende te Bergen op Zoom, haar neef en voogd, dat Steven Janss haar man Z.M. een overdracht gedaan had aan Aelbrecht van der Heijden van een proces en aktie in de achtergelaten goederen van Govaart Jacobsz, zijnde "in staet van wijzen", op voorwaarde dat Aelbrecht, wanneer hij dit proces wint, zal betalen aan Steven Janss de Jonge 20 Car. gulden volgens een obligatie die comp. en de getuigen van 10.7.1578 geexhibeert heeft. Neelken Hubrechts verklaart op 12.12.1579 ontvangen te hebben 6 Car. gulden. Angezien Aelbrecht in onze aanwezigheid de rest, zijnde 14 Car. guldens, betaald heeft, bekende zij, met haar voogd betaald te zijn. Haar broer Cornelis Hubrechts akkoord. Aanwezig waren Cornelis Levendale baljuw van Romerswale en Bartholomeus Jans Corneliss. in de Rose.

Pag. 44, 19.2.1580.

Cornelis Janss Diricxs, dijkgraaf en schout van Westkerke verklaart dat hij eertjds is geweest dijkgraaf van Gorishoek en Scherpeniss en in die kwaliteit in opdracht van de gezworenen aldaar, diverse bestedingen gedaan heeft aan dijken en andere werken. Hij twijfelt er niet aan dat hij zich gedragen heeft zoals zijn opdracht aangaf en hij is bereid zich te verantwoorden. Nu zijn enige lieden, enige dijkers en personen van minder allooi opgeruid om buiten de waarheid te verklaren dat comparant belasterd wordt en met kwaadspreken en achterklap hem te bejegenen. Nu zijn getuigen in deze troebele tijd mogelijk verstrooid, verjaagd of dood zullen zijn, heeft hij hun verzocht deugdelijk en getrouwelijk te zeggen wat waar is. Hij verzoekt de notaris dit te noteren.

1 Of het hun niet kennelijk is dat zij als gezworenen van de dijkage van Scherpenisse en Westkerke met de requirant als dijkgraaf en andere gezworenen vergaderd zijn geweest in de Veerhoek. Zij hebben toen de dijkgraaf last gegeven de dijk uit de hand te besteden volgens het bestek daarvan.

2 Of het den verzochte niet kennelijk is dat wanneer de dijkgraaf verzoeker de dijk besteed had, dit te kennen heeft gegeven aan Cornelis Jan Lopps, "contrebouckhouder".

3 Idem of het hun niet kennelijk is, dat Adriaan Claass met zijn volk in het werk is geweest en dat zij dikwijls met de dijkgraaf de visitatie gedaan hebben.

4 Dat de dijkgraaf de dijk wilde hebben volgens het bestek en daarom menigmaal harde woorden en krakeel met de dijkers gehad heeft.

5 Of het niet kennelijk is Claes van Bruessel dat req. dijkgraaf de dijk op de Veerhoek besteed heeft aan Adriaan Claass, "op de vijf roeden druijpens tzeewaarts komende onder de Line" voor £ 100. Alles volgens bestek.

Comparanten verklaren op hun manne waarheid in plaats van eed dat zij ten allen tijde getuigenis zullen geven en justitie te vorderen. Dat ook niemand van hun (behalve Cornelis Lopsz) vriend of familie is van de dijkgraaf.

In de eerste plaats Logier Cornelisse oud ± 53 jaar verklaart dat hij op de dijk van de Veerhoek is geweest en dat hij met anderen en dat hij met de anderen de dijkgraaf opdracht gegeven heeft. Ook verklaart dit Cornelis Janss Lopss als gezworene van de polder. Hij is ook op de dijk geweest. Euwout Gheldersman oud ± 35 jaar verklaart eveneens dat het waar is en dat hij present is geweest bij het bestek. Ook Cornelis Jan Lopss oud 31 jaar verklaart als voren dat hij tegenwoordig is geweest in 1577 dat de dijkgraaf de dijk aanbesteed heeft. Verder genoemd: Logier Corn. en Euwout Geldersman gezworenen van de watering binnen Poortvliet. Gedaan ten huize van Adriaan Claass in Poortvliet, present Willem Jans Oliphant, burgemeester van Reimerswaal en Adriaan Thomasz, inwoners aldaar.

Pag. 48, 20.2.1580.

Crijn Lemss gezworene van Westkerke en van Scherpenisse oud ± 34 jaar verklaart ten opzichte van het eerste artikel dat toen bleek dat de dijk niet besteed was, de gezworenen de dijkgraaf opdracht gegeven om de dijk uit de hand te besteden. Hij verklaart ook dat de dijkgraaf de dijk besteed heeft, en dit doorgegeven heeft aan de gezworenen, zodat zij allen, van Poortvliet, Westkerke en Scherpenisse ermee bekend waren. Hij deposant heeft vaak met Anthonis Andriesse en Marinus Claas de dijk bezocht en Adriaan Claass daaraan zien werken en gemerkt dat de dijkgraaf veel krakeel had met de werkers.

Lodgier Lote schepen van Westkerke oud ± 40 jaar zegt dat de dijkgraaf hen en andere gezworenen gezegd had dat hij de dijk uitbesteed had voor £ 100 aan Adriaan Claass Vlaminck met zijn comparanten. Verklaard ten huize van Michiel Adriaansen Hollander in Westkerke in aanwezigheid van Cornelis Claass, bode (?) en Anthonis Jacobs bakker ingezetenen aldaar. In de marge: Die minute is bij 2 deposanten met haer merck ende Cornelis handgeschrift geverifieert.

Pag. 49, 20 febr. 1580.

Claes van Brussel oud ± 37 jaar getuigt als voor dat Cornelis Jan Diricx als dijkgraaf de dijk op de Veerhoek besteed heeft uit de hand op 5 ? druijpens zeewaart komende en deze onder de Line op te brengen, zoals de dijk geweest is. Adriaan Claass heeft de dijk aangenomen voor £ 100. Ten huize van Adriaan Theunisse in Poortvliet d.d. 21 febr. in aanwezigheid van Oliphant en Adriaan Theuniss. Notaris zal de requirant geven een openbare akte, om hem eventueel te helpen.

In de marge: Ontvangen van de req. 56 st.

In de Marge: Op den 3 maart 1580 is binnen Bergen ter plaatse van mijn residentie gekomen Marinus Heijne, bode van Scherpenisse, en verzocht uit naam van Anth. Andriesse copie van deze informatie uit mijn protocol. Waarop ik antwoordde dat ik tselve niet doen mochte.

Onderaan de bladzijde: *Den 9e Aprilis smorges wordt de vroomme stadt Machelen (die in d'oude catholique religie begeerde te leven onder d'obedientie van de Co. van Spaenguien haeren natuurlijke heere en daeromme niet willen innemen den Geusen knechten) met verraat van van eenighe daar binnen zijnde van den Geusen becomen ingenomen en onmatelijk gepilleerd. De kercken getrepaneert en de Religie varjaeght, haer Dinaers gedood of uitgeschudt.*

Den selven dagh ¼ voor 4 ure naer middagh overleedt Maria van Oordt huisvrouw van Cor. Levendale eertijts bailue van Romerswalle, mijn beminde moeder binnen Bergen opden Zoom, en wordt den 11 daerna inden Vrijthof totten Minnebroeder ald. begraven. Godt zij haer genaedelijk, gedachtigh en haar memorie zij in ruste en vrede inder eewicheijt. Vide pag. 195 (?)

Des avends des voorsz. daeghs zijnder wonderl. apparentien van slaghoorden, lichten ende vierighe straelen in de lucht erschenen ende gesien.

Den 6 Aprilis 80 des avends omtrent 6 uren heeft den boden van geheel Aertrijck (ooc mede die der zee rivieren ende wateren) tweemaels merckelijck ende dapperlijck gebeeft.

Pag. 50, 20.2.1580. Protest Cornelis Jan Diricx contra de Schepenen van Westkercke.

Cornelis Jan Diricx dijkgraaf van Westkercke verklaart hoe dat hij onlangs aan de schepenen van Westkerke heeft verzocht om te schieten drie schellingen per gemet, waarop de schepenen (zo hij zei) het voorz. schot uitstelden tot over 14 dagen. Hij protesteerde daarop. En daar hij dit schot overgegeven heeft een besloten missie van 17.2 l.l. geschreven door Diricx van de Werff, waardoor hij als Ambachtsheer mede namens Ambachtsheren verzocht aan de schepenen te procederen tot vordering van het voorschot. Schepenen blijven bij hun besluit. Dijkgraaf, mede door het bevel van de ambachtsheren protesteert tegen de schepenen van alle kosten, schaden die hij comp. voor de dijkage en het land van Westkerke al geleden heeft en nog zal lijden. Hij zal deze onder de schepenen verhalen.

Aldus gedaan ten huize van Michel Adriaanse Hollander te Westkerke, aanwezig waren Cornelis Claess bode en Anthonis Jacobs bakker ingezetenen van Westkerke.

Pag. 50 10.5.1580. Municipatie en solemnisatie van het testament van Mevr. del Vaille.

De Edele Vrouwe Anna del Valle weduwe van Hr. Anthonis van Essesten heeft verklaart dat het instrument (wat zij in mijn tegenwoordigheid gesloten heeft) haar testament is; zij verzoekt notaris dit stuk ook te willen ondertekenen.

Aanwezig: Jan de Moxica, canonicus van de casseur van de kerken van Antwerpen, heer Nicolas van der Schagen Raad van Bergen en Sr. Alonco de Saint Johan.

Onderaan de bladzijde: *Den 26 Junij geghaen in Mechelen ende den 27 vertrocken ende niet weder ingecomen dan den (niet verder aangevuld).*

Pag. 51, 30.6.1580. Donatie of making van een rente, gedaan bij Elisabeth Lijens op haer sone Wishaven gardiaen van de minnebroeders.
Obiit donatrice inden Ruijgenhil dec. 8.

De eerbare en voorzichtige Elizabeth Huens geboren te Mechelen weduwe van Henricx Wishaven, gezond enz. legateert aan haar beminde zoon Henrick Wishaven een erfelijke rente van f 50 die zij jaarlijks ontvangt van de stad Delft. Haar zoon mag na haar overlijden beschikken over deze rente tot zijn overlijden. Na zijn overlijden of wanneer zijn religie onaanvaardbaar is voor deze rente, dan gaat die naar haar andere kinderen of kindskinderen (meisjes en knechtjes gelijk). Aanwezig waren Jan Corneliss waaghmeester en Mr. Martin Pieterss schoolmeester.

In de marge: Die minute is bij de getuighen onderteeckent.

Pag. 51, 30.6.1580. Attestatie van het leven van Elisabeth Luens.

De eerbare Jan Corneliss waagmeester, schepen van Bergen op Zoom en Mr. Martin Pieters schoolmeester verklaren dat Elizabeth Huens geboren uit Mechelen, weduwe van Henricx Wishaven, heden nog leeft en nu woont te Bergen op Zoom en dat zij met haar en nots. gesproken en gedronken hebben.

Pag. 52, 11.7.1580. Codicile van Jan Jansse alias den Langhenrent Mr. van de Tolen. Hij is geprecteert ende beworpen bij de testateur en François Goethals heeft (naer sijnen Vlaemschen stijl) gecopieert.

De eerbare Jan Jansse van Couwerve vertoont een codicil door hem geschreven en ondertekend, luidende dat hij een testament gemaakt had met zijn vrouw Jonkvr. Bale van Bleiswijck Jacobsdr. Z.M. gemaakt op 6.1.1574 (stilo cot). En daartoe andere schikking door hem weduwnaar bedongen voor notaris 31.5.1577. Hij maakt nu een brede gift van testament boven de 100 Car. gulden erfelijk die Mr. Jacob van Ghelre zijn schoonzoon jaarlijks schuldig is. En 50 Car. gulden losrente aan Mr. Everard zijn zoon wettelijk verleden heeft te gelden. Hij heeft 800 Car. gulden uitstaan onder Mr. Jacob van Ghelre, bekend en gehypothekeerd voor het gerecht van Vosmeer, vallende elk jaar met Bamis of Kerstmis. Volgen verdere financiële regelingen. Door de renten tesamen 200 Car. guldens zullen onderhouden worden vier studenten elk met 40 Car. gulden per jaar, de laatste 40 gulden gebruikt om in getijdagen distributie van wittebrood aan jonge kinderen van Bergen op Zoom om des zondags en op heilige feesten te komen naar de school van Rooms Catholieke religie. Of in geval van troebelen wekelijks in egale porties gedeeld te worden onder minderjarige kinderen van de burgers van Bergen of elders. Ook dat de bezorgers van de 4 studenten en ook de bedelers van het brood aan de jongens ontvangen f 2 per jaar naar hun goedvinden, naar de treffelijke manier van de Roomse kerke. Enig belet, ongebruik, interversie en ongerief gedaan, statueert de collateur nu dezefde gift van f 2 per jaar.

Dat Anna Jans zal behouden het huis waar hij met zijn overleden vrouw in gewoond heeft gedurende 37 jaar, met al zijn toebehoren. Op voorwaarde dat Jans en haar man hem overgegeven het huis heeft waar zij hadden gewoond. Dit huis geeft testateur aan Anne, Mr. Everard, Maijken, Marino Simons de zoon van Adriaene, Digne, Magdalene Jans zonder iemand te moeten vergelden of afstand doen. Ook schenkt hij zijn vurgulden Note de zoon van Adriaenken Jans, zijn dochter. Idem Mr. Everard "zijn tabbaerd met fluimen gevoyert" Hij geeft Maijken Jans kwijschelding op de manier dat zijn vrouw heeft gedaan in het jaar 1572 of 1573 met haar maarte en twee kinderen verteert mog hebben in zijn huis de termijn van 10 of 11 maanden. Als Marinus, Adriaens kind, kwam te sterven zonder wettige nakomeling na te laten, dat

dan Mr. Everard zijn zoon zal hebben "copost hiervoor aan Marino gelegateerd" Als Everard zijn legaat niet aanvaardt, na al hetgeen hij zal profiteren in het huis van zijn grootvader, de testateur. Ten laatste kiest hij tot executeurs van zijn testament de discrete personen Mr Jan Passchiers, Mr. Everard van Couwerve zijn zoon, Bernaard Haeck, schoolmeester in Bergen en Ingelbert Ingels, Hij geeft Jan Paschasius en elk van de andere 3 executeurs gratis een gouden munt. Alle voorgaande testamenten vervallen.

Aldus gedaan ten huize waar hij testateur in woont genaamd "den Griffioen" naast de Grote Kerk. Getuigen: François Goethals van Gent en Mr. Bernaard Haeck schoolmeester van de grote school van Bergen.

Ende is tprincipale onderteckent bij de testateur ende getuijghen.

Pag. 55, 14.7.1580. Protest van Nooij Lieven tegen de Rentmr. van Bergen.

Lieven Bernaards van Zierikzee, nu inwoner van Reimerswale, heeft aan Jan Pieterss Rentmeester van Bergen, vertoont een Rentebrief van 23.1.1538, gezegeld met een groot zegel van de Raad van Bergen op Zoom waarin staat dat de gemeente wettelijk heeft verkocht aan Logiere Bernaards marktschipper van Zierikzee dochter (comp. zuster) jaarlijks drie ponden groten Brabants en beloven op straf deze jaarlijks te betalen, de ene helft 22 juli, de andere helft 23 jan. Onder verband van haar, haar kinderen en nakomelingen, enz. Comparant heeft de rentmeester herhaaldelijk gemaand en geeist de betaling ten minste van 12 of 13 jaren te weten dat die van Bergen de voornoemde Logiere of haar gemachtigde de laatste betaling bij quitantie te doen blijken tot de 22 mei 1578, de dag dat Logiere is overleden. En nu de betaling uitblijft heeft comp. in tegenwoordigheid van de rentmr. en nots. geprotesteerd over alle schaden. Gedaan te Bergen op Zoom op de Grote Markt voor de Voetboge, in aanwezigheid van Aelbrecht, waard in de Voetboog en Hans van Twerf, deurwaarder inwoner van Reimerswale.

Pag. 55, 7.8.1580. Procuratie van Jan Janss van Couwerve op zijn zoon en schoonzoon.

Jan Janss van Couwerve machtigt Mr. Everardt van Couwerve zijn zoon en Jacob Michiels zijn schoonzoon om in zijn naam alle achterstallige betalingen en kosten te innen die François Ghijsbrechts van der Gouwe wijlen pachter van comp. land groot een kavel gelegen in de Ruighenhil nog schuldig is van de tijd dat François de hoeve verlaten heeft, quitantie te geven enz, enz. In aanwezigheid van Mr. Dirick de Mol organist en Mr. Hieronimus Nicolaj beide inwoners van de voorsz. stede.

Pag. 56, 7.8.1580. Donatie van seker aktie gedaan bij Jan de Rentmr. op zijn zonen.

Jan Jansse van Couwerve geeft uit eigen wil enz. aan Everardt van Couwerf zijn zoon en Jacob Michielss zijn behuwdzoon het bedrag wat zij kunnen krijgen van François Ghisbrecht van der Gouwe, eertijds zijn pachter op de hoeve in de Ruijghenhill, of zijn erfgenamen. Aangezien deze akte zeer moeilijk is en dat zij tot grote kosten zullen moeten procederen, stelt hij als voorwaarde dat zij hem niet mogen lastig vallen, of na zijn dood in het sterfhuis mogen brengen of de andere erfgenamen daarmee lastig vallen. Aldus gedaan te Bergen op Zoom in het huis waarin hij woont genaamd "de Griffioen" naast de Grote Kercke.

Onderaan de bladzijde een verklaring in het Latijn.

Pag. 57, 6.9.1580. Procuratie verleden bij Bartelmeus Bernard op Jan Baltens.

Bartholomeus Bernardts inwoner en poorter van Bergen op Zoom machtigt Jan Baltens van Poortvliet nu poorter van Bergen op Zoom om in zijn naam alle bedragen en achterstallige gelden en kosten die Dingeman Teune inwoner van St. Maartensdijk comp. schuldig is over koop van een paard wat gestaan heeft in een huis in St. Annenland waar de pastoor placht te wonen en wat Dingeman van comp gekocht heeft. Present Cornelis Levendale en Cornelis Pieterss inwoners derselve stede.

Pag. 57, 7.9.1580. Procuratie verleden bij Jan Turck op Jan Lenaerts in Vossemaer.

Jan Turck heeft geconstitueerd Jan Lenardts procureur in Vossemaere om in zijn naam aldaar te leveren of opdracht te geven aan Cesar Porquin van

31½ gemet land in Nieuw-Vossemaer gelegen, eertijds bedijkt door Andries Vierlinck en door comp. van de erfgenamen van genoemde Fierlinck bij koop verkregen, enz. enz. Gedaan te Bergen op Zoom in aanwezigheid van Cornelis Levendale en Jan Corneliss waaghmr, inwoners de selver stede.

Pag. 57, 26.9.1580. Procuratie verleden bij Jan van den Bruel op Mr. Everardt.

Jan van den Bruel, capiteijn gelegerd in het garnizoen binnen Nieuwpoort machtigt Mr. Everard Couwerf, zijn schoonbroer om in zijn naam als man en voogd van Jonkvr. Magdalena van Couwerf om te manen, eisen, vervolgen alle jaarlijkse inkomsten, renten, chijnsen, pachten van tienden en landen, huizen, enz die hem comp. toekomen van zijn pachters enz. Ook geeft hij bevel om naast de andere ingelanden en geërfden in de Ruijgenhill met de Heer Marquis van Bergen op Zoom tot een akkoord te komen. Ter presentie van Cornelis Levendale en Jan Corneliss waeghmeester, inwoners der selver stede.

Pag. 58, 5.10.1580. Procuratie verleden bij Digne van Spelle op Aelbrecht van de Heijden.

Digne van Spelle wonende te Bergen op Zoom met Cornelis Levendale haar voogd machtigt Aelbrecht van der Heijden te Bergen op Zoom om in haar naam te herroepen de opdracht die zij gegeven heeft op Reijnier Govij procureur in de Canselarij van Brabant en vervolgens tot een goed eind brengen twee processen die zij heeft in genoemde kanselarij te Brussel tegen Philips Pieterss en Truijken Cornelis, viskopers in Bergen op Zoom. Aanwezig waren Jan Woutersz van Vroonhout en Lenaart Jans inwoners van deze stad.

Pag. 58, 9.10.1580. Protest gedaan bij Jan Adr. uit Dreijshor tegen Cornelis Couwerf.

Jan Adriaans van Dreijshor verklaart dat hij lange tijd gehuurd heeft van Mr. Cornelis Couwenburgh als voogd van de kinderen van Joris Kijghloij Engelsman, waar moeder van was Agnieta Jansdr. Z.M., een huis staande in Bergen op Zoom in de Hoogstraat naast Sint Pieterskapel. De huur heeft de comp. aangegaan met Joris Kijghloij in zijn naam en ook als vader van zijn kinderen zodat het huis aan Joris met zijn kinderen toebehoort. Comp. heeft Mr. Cornelis herhaaldelijk daarop geattendeerd, nog deze week, voor Palmzondag, bij een Cornelis Lodewijcks te Ouwkerk in Duvelande, en ook mondeling hier op de markt en ten huize van hem s'avonds noenmaal etende. Comp. huurt nu meer dan twee jaar dit huis met toestemming van Joris (die nu nog in leven is) en van zijn kinderen. Comp. heeft uit opdracht van de vader en voogd een grote som voor noodzakelijke reparatien en betaling van renten (boven zijn huur) verschoten tot een bedrag van f 90. Voor dit bedrag zou comp. het huis huren. Het schijnt nu dat Cornelis probeert de comp. te doen verhuizen en het huis te verhuren aan Cesar Perquin voor Mr. Jan Gheverts van Turnhout (die daar wel in komen wilde en wel met Bamis). Comparant verklaart dat zijn huur nog dagen en jaren duurt en dat anders zijn eigen zoon of het naaste bloed van de heer Joris de beste kans maakt het huis te huren. Hetgeen hij ook verklaard heeft aan Mr. Cornelis op 12.2.1579 te Brouwershaven in de Mechelse Maeght in aanwezigheid van getuigen. Bovendien verklaart hij comp. dat hij het huis verbeterd heeft, aangezien het te voren geheel uitgewoond was zodat het niemand aanstond. Nu probeert hij het huis aan een vreemde te verhuren, terwijl het nu door een vriend bewoond wordt, die boven de huurprijs er veel aan betaald heeft. Hij protesteert dus tegen Mr. Cornelis van alle kosten, schaden, beletselen, bemoeienissen die hij of de kinderen moeten gedogen. Deze zullen verhaald worden aan Mr. Cornelis.

Gedaan te Bergen op Zoom in presentie van Mr. Daniel du Mollo, Mr. Everard van Couwerf en Mr. Carel van den Steene.

Pag. 61, ten zelven dage heb ik notaris voorlezing gedaan van bovenstaande insinuatie en protest aan Pieter van de Soncke procureur die mij voor antwoord gaf dat hij me hoorde zeggen en spreken zonder antwoord te geven. Als de protestant de copie wil betalen dan accepteert hij de insinuatie, anders niet.

In de marge: Ic hebbe den procureur copie gegeven en daarvan ontvangen 6 schell. En de protestant een instrument ende ontvangen 15 schell.

Pag. 61, 10.10.1580.

Maijken Bertoons, weduwe van Anthonij Bartoon verklaart dat zij sedert de eerste troebelen die in 1566 gebeurd zijn, zij zich heeft opgehouden buiten de Nederlanden en nu omtrent 14 dagen na Pasen l.l. teruggekomen is. Zij heeft met recht aangesproken een van haar debiteuren genaamd Lam Claessen wonende in Vossemaer die haar schuldig is volgens een schepen kennisse f 10½. Lam Claesse voert aan dat hij veel diverse betalingen heeft gedaan. Zo heeft hij aan Maijken Anthonis, haar dochter betaald ± f 3. Maijken heeft, aangezien dit onwaar is, Maijken Anthonis verzocht te willen zeggen wat zij van Lam Claasse ontvangen had. Voor notaris is verschenen d'eerbare Maijken Anthonisdr. en verklaart dat zij ontvangen heeft uit handen van Lam Claassen eenmaal f 3, ± 6 jaar geleden. Nog eens f 2, nog eens 10 stuivers, nog eens 9 stuivers, die zij gegeven heeft aan Soete Luijcks in Steenberg. Nog eens 7 stuivers die zij gegeven heeft aan Cornelis ? in Steenberg. Lam Claasse heeft haar gegeven een daalder. Voorts verklaart zij niets meer ontvangen te hebben. Getuigen zijn Aelbrecht van der Heijden en Cornelis van de Wijele, schoenmaker te Bergen op Zoom. Onder aan de bladzijde; een verklaring in de latijnse taal.

Pag. 62, 17.10.1580. Informatie voor de erfgenamen van Oolaert Corn. in het protest tegen Andries Coene.

Jhoan Oolaerts van Oosten schout en dijkgraaf van de heerlijkheid, watering en parochie van Yerseke heeft verklaard dat hij met zijn zusters als erfgenamen van Oele Corneliss hun vader Z.M. een proces aangedaan worden door Andries Coene com suis, erfgenamen van Elisabeth Fierlinckx hun moeder, die naderhand trouwde met Oolaert Cornelis. Comp. heeft om het proces te volgen enige attestaties en getuigenissen nodig te weten:

- 1 Wat of wanneer Jonkvr. Digna van der Heijden, huisvrouw van Oolaert Cornelis van Oostee, comp. met zijn zusters moeder, overleden is.
- 2 Of zij gehoord hebben dat Oolaert Corn. na haar overlijden zijn kinderen hun moederlijk goed heeft bewezen of een staat en inventaris heeft gemaakt.
- 3 Of Oolaert Corneliss ooit rekening, bewijs en reliqua gemaakt heeft van wat zijn kinderen van haar moederlijk goed ontvangen hebben.
- 4 Wanneer Oolaert Corneliss getrouwd is met Jonkvr. Elisabeth Fierlinck en wanneer zij overleden is.
- 5 Ten laatste hoelang Oolaert Corn. na het overlijden van zijn laatste vrouw geleefd heeft.

Cornelis Pieterss, gezworene en schepen dezer parochie, oud ± 66 jaar, verklaart op het eerste artikel, dat Jonkvr. Digna overleden is omtrent Sinte Catharinadag ± 26 jaar geleden. Op het tweede artikel verklaart hij dat hij nooit gehoord heeft dat Oolaert zijn kinderen hun moederlijk goed bewezen heeft, ook is het hem niet bekend dat Oolaert staat en inventaris gemaakt heeft of rekening en bewijs heeft gedaan. Hij weet dit omdat hij 27 jaar als schepen van deze parochie gediend heeft en alles weet van de weeskamer.

Cornelis Simonss, ook gezworene en schepen, oud ± 65 jaar, beweert op het eerste artikel dat hij meent naar zijn beste weten zij omtrent St. Catharijnedag ± 26 of 27 jaar geleden overleden is. Op het tweede artikel zegt hij nooit gehoord te hebben dat Oolaert afscheid of afrekening gedaan heeft, noch staat en inventaris gemaakt heeft. Op het 4e artikel denkt hij dat zij omtrent 8 jaar geleden overleden is. Ten laatste beweert hij dat Oolaert Corn. ± twee jaar na zijn vrouw overleden is. Gevende redenen van zijn kennis dat hij in de parochie van jongs af gewoond heeft en daar omtrent 9 jaar schepen is.

Jan Janss Michielss, oud ± 67 jaar, verklaart dat hij niet weet wanneer Jonkvr. Digna overleden is, ook weet hij niet of er voor de Magistraat van Yerseke (waar zij getrouwd en overleden is) enig bewijs van goederen gedaan is, ook dat er nooit rekening en reliqua aangetekend is. Hij zegt dat het ± 6 jaar geleden is dat Oolaert overleden is; dat weet hij zo goed omdat omtrent dezelfde tijd zijn vrouw overleden is en dat hij bij de uitvaart van Oolaert geweest is.

Marinus Jacobs Simons, gezworene en schepen, oud ± 69 jaar, verklaart op het eerste artikel dat Jonkvr. Digna ± 25 of 26 jaar geleden overleden is, naar zijn beste weten; hij refereert daarvoor aan de datum of opschrift die in de kerk op haar zerk staat. Nots. heeft de kerk bezocht en de zerk gelezen, zijnde de datum 19.11.1554. Hij weet niets van rekening of bewijs;

hij is een ingeborene en er altijd gelijk gewoond heeft met jonkvr. Digna. Aldus gedaan te Yerseke ten huize van requirant, present Cornelis Marinusse de Haghe en Cornelis Poncen, inwoners van Yerseke.

Jacob Adriaanse Cole, gezworene en schepen, oud ± 62 jaar, verklaart niet te weten wanneer Jonkvr. Digna gestorven is. Hij heeft nooit gehoord dat Oolaert een deling onder zijn kinderen gemaakt heeft van hun moederlijk goed. Hij was als schepen er bij aanwezig dat Oolaert van zin was aan Gillis Andriessen, getrouwd met zijn oudste dochter Cornelia enig goed te bewijzen. Maar daar er woorden over vielen is daar niets van gekomen. Oolaert heeft nooit staat en inventaris aan de weeskamer of schepenen overgebracht. Hij heeft ook nooit rekening en bewijs afgegeven. Hijzelf is 27 of 28 jaar schepen geweest. Op het 4e en 5e artikel weet hij niet te antwoorden. Aldus ten huize van deposant in Yerskendamme op 17.10.1580. Present: Jan Jans van Leijen en Cornelis Martts, cuiper inwoners van Yerseke.

Pag. 64, 24.10.1580. Substitutie uit kracht van procuratie of commissie gedaan bij Mr. Everard Couwerf op David Corneliss.

Mr. Everardt van Couwerf heeft (uit kracht van een procuratie van 26.9. 1.1. bij Jan van den Bruel, schoonbroeder op hem gepasseerd, inhoudende de clausule te mogen vervangen een of meer procureurs), machtigt David Corneliss om in zijn naam te mogen eisen alle bedragen die Cornelis Hosemont, inwoner van Tholen schuldig is aan Jan van den Bruel van pacht van het jaar 78 van land in de Daelhemsepolder. Present Mr. Job Adriaensz zanger en Mr. Hieronimus Nicolaij.

In de marge: Ontvangen die voorsz. procuratie van dato 6 sept. 80 15 st.

Pag. 65, 16.10.1580. Protest en verklaring van Jan Adr. uit Dreischor jegens de brouwster in de Rosbelle in Delft.

Jan Adriaenss van Dreijschor verklaart dat hij van de laatste maart tot 7 juli 1575 biersteker geweest is van 10 "opslaghen biers" van Claerken Franck, brouwster in "de gulde Rosbelle" te Delft. En daar hij van de opslag rekening gedaan heeft bij hem thuis in Dreischor op 13.9 aan en met Jan Reijers, zoon en gecommiteerde van de weduwe brouwster is bij slot bevonden haar schuldig te zijn de som van £ 6. Om dit bedrag te betalen heeft hij comp. aangeboden aan Jan Reijerse wintergerst, waarvan hij comp. toen "acht houdt" had. Jan Reijers ging daarmee accoord. Daar de Spanjaarden den 29 sept. daarna in het land gekomen zijn was het hem comp. niet mogelijk de gerst naar Jan Reijers te sturen of aldaar zo duur (voor f 24 het geheel) te verkopen. Want buiten die twee hoed die de Cawijns hen ontnamen heeft hij de rest kunnen verkopen aan de burgemeester van Brouwershaven voor f 17 "thoedt". Verder verklaart de comp. dat hij had ontvangen 3 viertel tarwe van 14 schell. het viertel, wat hij daags tevoren toen ook de Spanjaarden in Duveland kwamen, in het schip van Centken van Bommenee gestord had om aan Jan Reijerse te zenden in plaats van geld. Hij heeft ook nog twee viertel ontvangen te Bommenee, die hij al kwijt is geraakt, die drie door het wegvaren van de schipper, de twee door het innemen van Bommenee. Hij stelt verloren te hebben 5 viertel tarwe à £ 3.10, ook het verlies van de gerst. Hij is bereid zijn schuld na aftrek van zijn verlies te betalen. Hij is ook bereid te geven en te leveren (gelijk hij 7.10.77 uit Antwerpen gedaan heeft). Hij comp. bereid is te doen aan Jan Reijerse, die in aug. 1577 in Bergen was en beloofde van Antwerpen weer door Bergen te gaan om daar met comp te spreken over de geschillen. Ook met Aegtken Reijers, dochter van de weduwe, die in Bergen op Zoom woont. Hij wil naar Bergen op Zoom, Zierikzee, Dreijschor, Duveland of Steenberghe of Roozendaal komen waar de weduwe is om een einde te maken aan de kwestie. Aangezien Jan Reijers hem nooit geantwoord heeft en hij hem wil kwijten naar behoren, in deze troebele tijd, op leven en sterven, voor zijn wijf en kinderen enz. In Bergen op Zoom, in aanwezigheid van Jan Oolaarts van Oostee, schout te Yerseke en Christiaan Jans Corneliss in de Rose.

In de marge: Ic hebbe Jan Reijerse copie gegeven ende daervoor ontv. 6 st. Idem van protestant voor dese en de acte van pag. 58 ontf. 15 st.

Pag. 66, 29.10.1580. Insinuatie.

Notaris heeft zich begeven ten huize van voornoemde brouwster genaamd die Rosbelle en heeft de aanzegging gedaan aan Jan Reijerse en ook aan Pieter Reijerse, die geantwoord hebben dat dit niet waar was (slecht te lezen)

Zij beloven hem kosteloos en schadeloos te stellen binnen twee maanden. Gedaan binnen Delft ten huize van voornoemden. Present Barwolf Servaerts viskoper te Delft.

Pag. 67, 6.11.1580. Akkoord tusschen Mr. Everard van de Couwerve en zijn schoomoeder.

Juffr. Livina Daniels weduwe van Joachim Jacobs van der Heijst met Jan Janss van Couwerve haar voogd aan de ene en Mr. Everard van Couwerve haar behoudzoon, met jonkvr. Jaqueline van der Heijst, Livinusdr. aan de andere zijde verklaren dat zij in der minne en vriendschap gecontracteerd en verakkordeerd zijn dat juffr. Levina overdraagt aan voorn. Couwerve en zijn vrouw al haar inkomsten, renten, pachten, enz. in Tholen, Vossemaer en elders die haar toekomen, geen uitgezonderd, alleen de lopende lijfrente toekomende Levina, staande gehypothekeerd op de stad Zierikzee en het inkomen van het land gelegen in Schouwen, wat zij door het overlijden van haar broer geerfd heeft voor de tijd van 7 jaar, waarvan het eerste jaar valt met Bamis 1580. Dus zal Couwerve zijn schoonoeder gedurende dezelfde tijd jaarlijks geven f 200, vrij geld, voor 20 stuivers de gulden. Couwerve zal zijn schoonoeder betalen per maand of drie maanden, zoals zij wil. De naastvolgende zal hij de f 200 bij aanwijzing van een pachter in de Rijkke of de hoogkamer tot optie van zijn schoonoeder, om daar jaarlijks de betaling te krijgen. En welke hoeve (?) de jaarlijkse rente en pachten moet opbrengen moet Couwerve gehouden deze te employeren tot mindering van de gelden die de weduwe belast is. Behalve zal Couwerve jaarlijks ontvangen uit de goederen uit de landen in de Voghelensangk. Volgen verdere voorwaarden. Aldus te Bergen op Zoom in het huis waar Mr. Everard tegenwoordig in woont staande in de Hubergsestraat genaamd "Den Griffioen", in presentie van Gerard Cornelisse Coster en Lenard Diricxs, bakker, inwoners van Bergen op Zoom.

Pag. 68, 6.11.1580. Procuratie verleden bij Cornelis Lemss op Cornelis de Witte en Florij procureur in den Haag.

Cornelis Lemss, poorter van Bergen op Zoom machtigt Cornelis de Witte zijn zwager of schoonbroer om in zijn naam alle achtergebleven renten van f 100 per jaar die nu omtrent zes jaar verlopen zijn die mJin heer van Crueninghen schuldig is waarin hij competeert de helft en Cornelis de andere helft. Comparant machtigt Gillis procureur voor de provinciale raad van Holland. Present Jonkheer Joos de Planes, geboren van Mechelen Jaques Bernardsz inwoners van Bergen.

In de marge: Ontf. van Corn. Lemms voor dese procuratie 4 st.

Pag. 69, 10.11.1580, Pachtcedulle.

Heer Jan Cuiper deken en canonier van het college der kerken van Bergen en rector van een Capellanie binnen Yerseke verklaart dat hij op 29.10.1579 verpacht had aan Marinus Jacobs Simons inwoner van Yerseke al het land gelegen in Yerseke groot ± 22 gemeten, 5, gegeven voor een "Beneficie ende cappelrije tot Godts dienste ende onderhoudt van zijn dienaers gheseten binnen der prochien kercken van Yersicken voorsz. op Onse lieve Vrouwen altaer", zolang als hij comp. rector in de capelrie in dit leven zal zijn. Het eerste jaar zal ingaan Bamis 81 eerstkomende en verschijnende Sint Matensmisse 82. Voor f 24 den hoop per jaar. Op voorwaarde dat de pachter gehouden is jaarlijks te doen bedienen en celebreren tot zijn kost missen, officien, aalmoezen en andere en andere diensten van de cappellrijen. Idem zonder kost of last van de huur verpachten jaarlijks betalen te Reijmerswale 9 stuivers per jaar voor de officiacie van comp.'s cappellerij tot Lodijcke en voorts onderhouden de "de ghecanelden dijck". De pachter betaalt alle kosten, lasten, geschoten, zoals Gravenschot, dijkgeld, steengeld, rijsgeldt, waterpenningen, contributie tot onderhoud van soldaten enz. Ook in geval van overstromingen en inbreken van dijken en voorts andere lasten en commeren geen uitgezonderd. Te Bergen op Zoom in zijn huis in aanwezigheid van Jan Flijenshoren en Bernard Bernards klee-maker, inwoners van Bergen.

Onderaan de bladzijde: verklaring in het Latijn.

Pag. 70, 2.12.1580. Informatie en depositie op zekere gebruiken in Zuijt-bevelandt.

Mr. Jan Martini advocaat in de Raad van Mechelen verklaart dat om hem te verzekeren jegens een proces dat hem in de toekomst zou aangedaan worden het nodig is de getuigenis en attestatie van sommige personen waarvan enige voldoende oud zijn zodat hij heeft verzocht aan mij notaris de nabeschreven personen (waarvan hij een lijst leverde) en mij te begeven naar die plaatsen en die personen aanhoren en hun bevindingen te noteren.

Of het bekend is dat in Yerseke, Kruiningen, Onze Lieven Vrouwen Polder, Schore en alle heerlijkheden en dorpen gelegen in Zuid-Beveland naar recht en gebruik is dat alle rechtelijke verlijdingen, bekentenissen, verpandingen, hypotheken van onroerende goederen, opdrachten en andere akten gepasseerd en gedaan worden voor drie Gravenmannen of voor drie schepenen en de secretaris of twee schepenen en de secretaris.

Als de akte maar voor twee schepenen verleden wordt, dat het dan voorgeschreven is, van die verleden akte kennis te geven aan een derde; om deze te laten registreren. En dat de naam van die derde mede gesteld wordt in de brieven van verband en die met hun zegel bevestigen.

Idem of het hun bekend is en toenmaals hebben horen zeggen dat van ouds, voor 10, 20, 30 en meer jaren het altijd voor juist gehouden is en nog heden dagelijks toegepast wordt. Zodat men nog dagelijks voor de keur en gewoonte van Zeeland geen schepenkennisse geeft dan waarin drie schepenen ondertekend hebben en met hun zegels bezegeld.

Aldus verlaard en gezegeld in Bergen op Zoom in de herberg genaamd "die Grootte Valcke". Ter presentie van Lucas de Groot, waard aldaar en Pieter Godschalck, corteroede van Bergen.

Nadien hebben de nabeschreven personen voor mij notaris en getuigen gecompareerd en ik nots. uit naam van de requirant een ieder verzocht en vermaand heb om de reden, dat recht en waarheid getuigenis te geven en justitie te vorderen.

De eerste Job Foordtss schepen van Yerseke, oud ± 50 jaren gevraagd op de eerste en navolgende akten verklaart het naar oude gewoonte te zijn, dat alle rechtelijke verpandingen, leveringen enz. worden door drie schepenen of door twee schepenen en de secr. of zijn gemachtigde ondertekend en gezegeld. Hij is 7 of 8 jaar schepen en gezworene van de heerlijkheid en watering van Yerseke geweest.

Marinus Jacobs Simons, schepen als voor, oud ± 50 jaar verklaart, gevraagd zijnde over de 5 artikelen dat het in Yerseke voor gewoonte was altijd gedurende 35 of 36 jaren dat alle bekentenissen, leveringen, van huizen zowel roerende als onroerende moeten worden gepasseerd voor drie schepenen of tenminste twee schepenen met de secr. met hun zegels. Hij heeft dit dikwijls van zijn broer gehoord (die nu ± 12 jaar overleden is) en 12 of 13 jaar schout en dijkgraaf van de parochie geweest is. De akten werden bezegeld door twee of drie schepenen. Hij is zelf 10 of 11 jaar schepen en gezworene geweest en daarvoor 3 jaar klerk over de gezworene van de watering van Yerseke.

Jan Oolaerts van Oostee Ambachtsheer en Secretaris van de parochie voornoemd oud ± 37 jaar. Hij verklaart dat hij zolang hij als secr. gediend heeft en dat gedurende 12 jaar heeft gezien dat alle rechtelijke leveringen en opdrachten, hypotheken of belastingen verleden zijn door drie schepenen of tenminste twee schepenen met de secr. Hij heeft door zijn vader (die al oud was, omtrent 74 jaar en zowel in deze parochie als in Kruiningen wel 50 jaar als schepen gediend had) horen vertellen dat dit van ouds her hier en daar onderhouden werd. Hij is ook enige jaren schepen van Kruiningen geweest. Hij heeft vele registers gevisiteerd en niets gevonden dan hierboven door hem verklaard.

Laurens Martsz in Yerseke oud ± 49 jaar, vermaand zijnde als voren, verklaart dat het recht uitgevoerd wordt zoals in art. 1 uitgedrukt staat, en dat het zo altijd uitgevoerd is. Hij gelooft niet dat ooit brieven uitgegaan zijn of ontvangen zijn zonder drie zegels. Ook in Kruiningen, Kapelle, Wemeldinge, omliggende parochies. Aldus verklaard binnen de heerlijkheid van parochie van Yerseke ten huize van Nelleken Dignis op 11.12.1580. In aanwezigheid van Daniel Lenaerds schepen van Yerseke en Pieter Adriaans Coster.

Pag. 73. Verteerd aldaar mette deposanten ende getuighen 25 stuijvers. Noch tot Paes Corn. metten selven verteert 13 stuijvers.

Adriaan Jacobss Molenaar inwoner van de heerlijkheid van Kruiningen, oud 39 jaar, ondervraagd op de 5 artikelen zegt daar hij een inboorling is van Kruiningen en 18 jaar gediend heeft als schepen dat de stukken in de vierschaar en heerlijkheid altijd gemaakt werden door ten minste twee schepenen, met medeweten van een derde die daar kennis van moet hebben; dit wordt door de secretaris geregistreerd. Hij is diverse jaren van de watering van Cruiningen Dijkgraaf en substituut geweest.

Erasmus Pieterss inwoner van de parochie van Ons Lieve Vrouwen Polder oud ± 53 jaar verklaart dat hij weet dat in Kruiningen in de Polder, dat alle belastingen of leveringen van onroerende en roerende moeten geschieden voor en in tegenwoordigheid van ten minste twee schepenen van de betrokken parochie. De twee schepenen moeten dit aangeven aan een derde of meerdere. De brieven van verbande die de secr. maakt moeten inhouden drie namen en ook de zegels van die schepenen. Hij heeft in Kruiningen meer dan 32 jaar gewoond; vele jaren als procureur en ook enige jaren als schout en secretaris in de Polder gewerkt heeft.

Linen Philips inwoner van de parochie van Bieselighen oud ± 38 jaren getuigt dat het in alle omliggende dorpen een goede gewoonte is dat alle kennisse of verlijden van renten, hypotheken moeten geschieden voor twee schepenen (die daarvoor ontvangen 3 grooten voor hun tweeën en voor de derde schepen die zij de kennis overdagen). Hij heeft gehoord dat in Heinkenszand een procuratie niet ontvankelijk was omdat er wel drie schepenen getekend hadden, maar er maar twee zegels aan hingen. Hij is 16 jaar procureur in Kapelle geweest en heeft in alle parochies in Zuidbeveland gewerkt.

Inghel Willems Masseroon, schepen en inwoner van Onze Lieve Vrouwen Polder, oud ± 50 jaar, vermaand enz. verklaart hem kennelijk te zijn dat in de Polder, Kruiningen en andere omliggende dorpen gewoonte is dat allen die iets willen verkopen voor ten minste twee schepenen die een derde schepen moeten inlichten. De naam van de derde schepen wordt in de brief genoemd en met drie zegels bezegeld, zo lang hij weet, en dat is wel 16 jaar, Hij is wel 6 jaar in de Polder schepen geweest en enige jaren gezworene van Kruiningen en de Polder.

Matthijs Dignus, schepen en inboorling van Onze Lieve Vrouwenpolder, oud ± 27 jaar, zegt zoals Ingel zijn medebroeder verklaard heeft dat deze gewoonte van ouds gepleegd wordt. Hij is enige jaren schepen geweest in de Polder. Gedaan in Kruiningen in de herberg genaamd "de drie Koningen" op 8.12.1580. In aanwezigheid van Cornelis Meijer waard aldaar en Cornelis Lems inwoner en poorter aldaar.

Pag. 75. Aldaar verteert in twee daghen metten deposanten ende getuighen 6 schell.

Jan Jansz van Leijen oud ± 34 jaar zegt te weten dat stukken die verleden worden ten minste voor twee schepenen moeten geschieden en dan gebracht moeten worden voor een derde schepen. Altijd is de schout en de secretaris aanwezig. Hij is 5 jaar schepen in Schore geweest en in Yerseke 1 jaar.

Cornelis Pieterss Sweedijck, schepen en gezworene van de heerlijkheid van Yerseke oud ± 66 jaar. Hij verklaart als boven. Hij is geboren tussen Yerseke en Kruiningen en is in Yerseke wel 26 of 27 jaar schepen geweest. Aldus gedaan 15.12.1580, ter presentie van Daniel Lenaarts en Cornelis Paesch inwoner van Yerseke.

In de marge: Die minute van alle de voorsz. depositien is bij de deposanten met handmerk oft handschrift respective onderteckent. Verteert alhier met dese 2 deposanten ende getuighen 5 schell.

Cornelis Simonsz schepen en inwoner van Yerseke oud 65 jaar verklaart dat de gewoonte hier in Zeeland is dat alle belastingen van onroerende goederen behoren te geschieden door drie schepenen. Als het gebeurt door twee schepenen (maar nooit door een) wordt een derde schepen ingelicht. Hij heeft van jongs af hier gewoond en dat hij ± 9 of 10 jaar als schepen of gezworene gediend heeft.

Jacob Adriaens Cole, wonend in Yerseke damme, schepen en gezworene, oud ± 58 jaar verklaart dat men over 25 of 30 jaar hier in deze en omliggende parochies altijd als gewoonte heeft gehad dat geen levering of belasting van goederen heeft gedaan dan door twee schepenen met de secretaris. Op voorwaarde dat die twee het doorgeven aan een derde wiens naam ook vermeld wordt en met een zegel bezegeld. Hij is 25 jaar hier

schepen en ge-zworene geweest. Gedaan te Yerseke 17.12.1580 in aanwezigheid van Daniel Lenards schepen en Jan Willems van Weerde inwoner van Yerseke. De comparanten hebben geconsenteert dat nots. de voors. Mr. Jan Martini Advocaat requirant zal mogen (rest ontbreekt).

In de marge: Die minute van dese twee depositien is bij Daniel onderteekent.

In de marge: Die grosse, is van 13 paginen in papier van talder grootste formaet gescreven. De selve hebbe ic geleverd (met wille ende begheerte van Martini) Joi de Aijla ende van hem ontfangen als f 2.2.

Pag. 77, 7.12.1580. Procuratie verleden bij Digna van Spelle op Gonij procureur inde canselrije van Brabant. Ontv. 9 schell.

Digna van Spelle alias van Somel heeft met Cornelis Levendale haar voogd gemachtigd Reijmer de Gonij procureur bij de Raad van Brabant om in haar naam te compareren voor deze raad en daar te procederen in al haar zaken en geschillen die zij heeft tegen Philips Pieterss en Trijncken Corneliss, de zuster van Philips vrouw, beiden viskopers in Bergen op Zoom en alle zaken en verschillen die zij heeft of nog krijgt met genoemden. Present Aelbrecht van der Heijden en Jan Willem Stoop poorters van Bergen.

Pag. 77, 3.2.1581. Renunciatie gedaen bij de kinderen van Jacques del Vaille van haar moeders hereditieijt.

Maijken en Cornelia, oud ± 24 jaar met Marinus Andriesz. Cousmaker, hun voogd, en Jacques, oud 17 jaar, alle drie kinderen (nu tot hun mondige jaren gekomen) van Jacques del Vaille en Catharina Provost. Zij hebben geaffecteerd met Vr. Anna del Vaille hun moeie dat zij ziende de kleinigheid die hun moeder in het huwelijk met hun vader ingebracht heeft en ook de sobere staat van het sterfhuys van hun moeder Z.M. onlangs overleden, waar meer schulden dan goederen gevonden worden. Zij verklaren dat zij of geen van hun wil zijn erfgenaam van hun moeder. Zij zijn tevreden en schelden kwijt hun vader van hun moeders successie. Ten huize van Anna del Vaille in presentie van Hr. Henrix Jansz van Woensdrecht en Mr. Everard van Couwerf inwoners van Bergen.

In de marge: Ic hebbe een instrument vuytgegeen twelc bij elcx van de comparanten onderteekent is, in presentie van vader. Ende daervoren van Vr. Anna del Vaille ontfangen 8¼ schell.

Pag. 78, 18.2.1581. Renunciatie en kwijschelding gedaen door Jacques del Vaille van zijn vaders, grootmoeders en ooms erfenis.

Jacques del Vaille verklaart dat hij wel en deugdelijk betaald en voldaan en vernoegd is van Mr. Anthonis del Vaille, Raad van zijne Majesteit in den Hove van Vriesland, Vrouwe Anna del Vaille, weduwe van wijlen den Heer Anthonis, Heer van Abcou, van Essesteijn etc. en van Jonkvr. Jaqueline van Hameele, dochter van Jonkvr. Marie del Vaille, zijn comp. broeders en zusters en zusters dochter resp. Van al hetgeen hem zou toevallen door het overlijden van zijn vader Jacques del Vaille. Ook van de erfenis van zijn oom Anthonis de Vaille, de simpele; ook van Jonkvr. Anna Schraeffers, zijn vaders moeder. In presentie van Mr. Everard van Couwerf en Jockheer Hubrecht van Wissekercke inwoners van Bergen.

Pag. 79, 18.2.1581. Donatie bij Vr. Anna del Vaille op haar broer gedaen.

Vrouwe Anna del Vaille, weduwe van wijlen Anthonis, heer van Abcau, en van Essesteijn verklaart met Everaard del Vaille, haar voogd dat zij geeft aan broer Jaques del Vaille f 5 per jaar zolang zij leven zal.

In de marge: Ic hebbe Everardo del Vaille een instrument gegeven twelck ooc bij den protestant met dit merck is onderteekent ende daarvan ontf. 9 st.

Pag. 79, 4.3.1581: Codicille van Mijn Vrouw del Vaille, toucherende de kinderen van Jacques del Vaille.

De Edelgeborene en deugdame Vrouwe Anna de Valle, weduwe, verklaart dat zij eertijds omtrent de 10 mei 1580 gemaakt heeft een testament, waarin zij legateert aan Jacques de Vaille, haar broer f 100 erfelijk, te lossen de penning 12. Nu Jacques del Vaille weer getrouwd is is het waarschijnlijk dat hij weer kinderen zal krijgen. Om te voorkomen dat er later kwestie ontstaat verklaart zij dat de kinderen die Jacques zal verwekken bij zijn tegenwoordige vrouw meedelen met de kinderen die Jacques haar broer al bij zijn vorige vrouw had. Jacques en zijn vrouw zullen de jaarlijkse rente

hebben zolang als Jacques leeft. Na zijn overlijden zal zijn vrouw niet meer (zo lang zij ongetrouwd blijft) behouden de rente van het deel wat haar kind of kinderen competeren. Maijken en Neelken del Vaille, dochters van Jacques krijgen haar kleren, lijnwaat, tot haar lijf behorende als "samaeren, keersen, sielen, hemden, halsdoecken enz. Behalve dat Margriete zal genieten alle "coolen" die zij comp. haar toegezegd heeft. Aldus gedaan te Bergen op Zoom ten huize waar comp. woont genaamd "het Hert in de Suvelstrate", in aanwezigheid van Hubrecht de Potter, kleermaker en Domus Willems, kramer inwoners van Bergen.
In de marge: gegeven Del Vaille een instrument in papier gescreven ende daervoor ontf. 16½ st.

Pag. 81, 7.3.1581. Testament, codicille of fundatie gemaect bij Jan Jansz. van Couwerve.

De Eerzame en discrete Jan Jansz. van Couwerve, testament. Hij legateert aan enkele goede lieden de som van duizend Carolus gulden eens om te kopen hier of elders een bekwaam huis tot een College waar jongens van goede huize in onderhouden worden zoals hieronder omschreven. Om dit college te houden geeft hij een hoofdsom 2400 Carolus gulden die Mr. Jacob van Gelre zijn "behoudzoon" bij obligatie verleden heeft. Hij geeft nog vier beursen elk van f 50 erfelijk. Verder nog 2900 Car. gulden. Uit die som vraagt hij zijn kinderen dat zij na zijn overlijden hypothekeerders zullen. Verder 4 beursen van f 40 met de penning 16. Eerste executeur is Mr. Everard, zijn zoon, begerende dat wanneer de 8 beursen gefundeerd zijn, door Mr. Jan Paschasius, decaan ervan, zoals gedaan wordt aan de universiteit van Leuven, Mr. Bernard Haeck opperschoolmeester van Bergen en Mr. Ingelbert Inghels. Wanneer Mr. Everard overlijdt zal de oudste zuster het testament uitvoeren. Verder genoemd: Jan Paschasius, notaris, wijlen de vrouw van de testateur Bale van Bleiswijk, zijn dochter Magdalena, Marinus Adriaans zijn dochters zoon, aan Margriete Pieters, die hem 36 jaar trouw gediend heeft legateert hij f 36 per jaar zolang zij leeft. Aldus gedaan ten huize van comparant genaamd "den Griffioen staende achter omtrent die grote kercke" in presentie van Cornelis Levedale, baljuw van Romerswale en Mr. Hieronimus Nicolaij, beide inwoners.
In de marge: Gegeven testateur een instrument in papier geschreven.

Pag. 84, 9.3.1581. Declaratie ende affirmatie gedaen bij de weduwe van Joachim Jacobs van de Tolen.

Jonkvr. Livine Daniels, weduwe van Joachim Jacobsz. met Cornelis Levendale baljuw van Romerswale, haar voogd, verklaart dat Hubrecht Michiels Ettenaar, nu wonend in St. Annenlandt en Adriaen Cornelisz, nu wonend op de hoeve van Mr. Everard van Couwerve, staande in Vossemeer, beide zwagers, samen hebben overgenomen deze hoeve van haar man Joachim; zij hebben toen hij nog leefde beloofd dat het koren te velde hun beide overgelaten werd door Henric Jansz. de vorige pachter voor f 20. Waarop zij comp. (terwijl haar man ziek te bedde lag en ook al de hoeve aan iemand vermeld was) ontvangen heeft voor hun beiden f 12. Comp. zei dat er nog resteren zou voor hen beiden f 8, waarvan elk moest uitreiken f 4. Hoewel Hubrecht en Adriaan haar nog schuldig zijn weigeren zij te betalen. Hubrecht heeft ondertussen met haar "gedaan coopmanschap van saet". Over de betaling daarvan bestaat ook misverstand. Gedaan te Bergen op Zoom in aanwezigheid van Cornelis Jansz in de Rose en Lenardt Jansz van Vroonhout, beide inwoners van Bergen.
In de marge: Gegeven Mr. Everard een instrument ende daerof ontf. 9 st.

Pag. 83, 16.5.1581. Substitutie vuijt crachte van procuratie bij Mr. Everard op Jacob Michiels gedaen.

Mr. Everard van Couwerve machtigt Jacob Michielsz Rentmeester van Ooltgensplaat zijn en Jans van den Bruel schoonbroeder om in zijn naam te mogen eisen en ontvangen alle jaarlijkse pachten, credieten, schulden, kosten die de voornoemde van den Bruel als man en voogd van Jonkvr. Magdalena van Couwerve comparants zuster van een hoeve in de Ruijghenhill mag compareren. En een nieuw pachtcontract te maken "ten meesten profijte en seckerheijdt van Joffr. Magdalena van Couwerve" aan Goort Diricxsz. of iemand anders met goede naam, enz. Ter presentie van Jan Cornelisz waagmr. en weesmeester van Bergen en Cornelis Levendal als baljuw der stad van Romerswale.

In de marge: gegeven mr. Everard een instrument en ontfanghen 9 st.

Pag. 83, 17.5.1581. Protest van del Plano tegen Mr. Gillis van Bieselinge.

Hr. Gregorio del Plano verklaart dat Mr. Gillis Jacobsz van Bieselinge heeft gehuurd zijn huis in Tholen waarvan de huur deze maand is ingegaan. Aangezien het huis nog niet bewoond is, ook al is het de huurder bekend, verzoekt comp. nots. zich te begeven naar Tholen en hem de sleutels van het huis te geven. Comp. protesteert tegen deze weigering en stelt Jacobs verantwoordelijk bij schade enz. Aldus verklaard en verzocht te Bergen op Zoom in presentie van Aernout de Brouwer in Antwerpen en Jacques Godschalk inwoner te Bergen.

Onderaan blz. 83: Omtrent den 22 april 1581 hebben d'oproerighe binnen Brusselen seditie ende muijterije omdat daer volgen souden die explanatie van de catholicke kercken (als gevallen is) ende verjaghinge van de vroomme dienaers voorstaender der selver. Om consequentie allenrekens aen haer goederen te geraken ende een tiranicque ingheveinhe in te voeren (rest is Latijn).

Daer naer den 26 april vremde apparitien van oorloghen in de lucht gesien ende gehoort.

Notaris is gegaan naar Tholen en heeft voorgaande akte voorgelezen aan Gillis Jacobsz, schout van Tholen die verklaarde dat hij deze akte niet wilde ontvangen. Hij hoorde aan de verdachtmaking waarop hij niets anders antwoordde dan dat hoorde en zag hetzelfde geschieden. Present: Pieter Jacob als Pier Cobs van Poortvliet en Gillis van Soutelande klerk van de rentmr. van Tholen.

In de marge: Ic hebbe Mr. Gillis tot sijnen versoecke een copie als principale gegeven ende daervan ontfanghen 0. ende den comp. gegeven een instrument ende verteert tot cleijne Joachims metten getuijghen 20 sch. die den comp. betalen moet ende daerenboven hebbe ic noch ontvangen 18 st. Obiit Gillis schout van Capelle binnen Bieselinge den 14.11.1590.

_Pag. 86, 20.5.1581.

Compareerde in presentie van mij nots. voor Jan Pietersz, burgemeester van Bergen, Cornelis van den Wiele. Hij protesteert jegens de burgemeester omdat deze hem had laten volgen door de commissarissen. Hij stelt de burg. aansprakelijk voor kosten, schaden en interesse, die mogen geschieden. Op de Grote Markt te Bergen op Zoom in aanwezigheid van Jonkheer Pauwels van Veltwijck en Hubrecht van Wissenkercke schepen.

In de marge: Gegeven den comparant twee instrumenten daer voren ontvangen 10 schell.

In de marge: Desen eerlijken protestant van de malcontenten gevanghem emde daer naer vermoordt.

Pag. 87. 27.5.1581. Testament ende institutie van sijnen natuerlijcke kinderen van Clais Lanen.

De eerbare, wijze, discrete en voorzichtige Nicolais Lanen, lijnenwever en poorter te Bergen op Zoom, testament. Hij benoemt tot zijn erfgenamen zijn twee natuurlijke zonen te weten Anthonis en Marinus, broers, waarvan de moeder was Lijnken Ettens. Hij wil dat deze twee zonen of hun nakomelingen na zijn overlijden verkrijgen en bezitten alle goederen die hij testateur, hun vader zal nalaten zoals huizen, erven, renten, huisraad, kleren, juwelen, penningen, schulden enz. Hij legateert aan Lijnken Ettens, moeder van die kinderen, £ 6 eens. Overlijdt een van zijn zoons voor hem, dan erft de andere. Hij wil dat de langstlevende alles erft. Wanneer de langstlevende sterft zonder erfgenamen na te laten, zullen de naaste erfgenamen alles erven. Behalve dat legateert hij dan aan Lijsken Ettens nog £ 2. Wanneer men zegt dat hij testateur zijn natuurlijke kinderen niet erfgenaam mocht maken, zo verklaart hij nochthans, en is het zijn ernstige wil, dat terstond na zijn overlijden de langstlevende zal aanvaarden zijn verantwoordelijkheid. Als executeurs van zijn testament benoemt hij Mr. Carel van den Steene en Mr. Martin Pietersz. schoolmeester van Bergen. Zij krijgen daarvoor 3 Kar. gulden. Aldus gedaan te Bergen op Zoom in zijn huijs staande in de Minnebroedersstraat in tegenwoordigheid van Jan Laureijs en Jan Jansz. van Houte, beide lijnwevers en inwoners van Bergen op Zoom.

Pag. 89, 23.6.1581. Procuratie van Bernard Pols op Thomas van de Houte.
Copie 8¼ schell.

Bernard Pols machtigt Thomas van den Houte om in zijn naam te procederen tot kaveling van het land dat hij met Martin Arenbouts of met alle anderen gemeen heeft in Halsteren. Ook hem comp. rechtelijk te brengen en daarvan te verkrijgen en te ontvangen, alle pachten, schulden die hem toe-komen in Halsteren en in Tholen. Aanwezig Sr. Gregorie del Plano en Jan Willem Hoeck kleermaker als getuigen.

Onderaan de bladzijde: *Den 28 Junij wordt Breda van sCo van Spaengien volck ingenomen ende gepilleert.*

Pag. 90, 1.7.1581: Transport van Hr. Jacob Oolaerts van een rentebrief.

De eerbare Mr. Jacob Oolaertsz geboren van Romerswale draagt over aan Willem Cornelis dijkgraaf van de Oostwatering van den lande van Walcheren, neef van de comp een rentebrief van £ 2.1.8. erfelijk te lossen de penn. 16. die hem comparant toekomt op twee huizen naast elkaar in Middelburg in de Gortstraat op de Beestemarkt, verleden bij Libbert Geerbrant, blokmaker voor schepenen van Middelburg op de 6.5.1566 verschijnende jaarlijks 4.12. Willems Cornelisz. is getrouwd met de nicht van comparant. Present Arnold de Knuijf en Mr. Job Adriaensz Vanis, inwoners van Bergen.
In de marge: Ontfangen 6 schell.

Pag. 90, 25.7.1581. Attestatie ende indicatie van seker quetseure bij een chirurgijn gedaen.

Mr. Henrix van Bouhuijsen, schoolmeester binnen de stad van Romerswale verklaart dat hij onlangs de 19 juni staande voor een begonsten kalkhoven (waar hij comp. aangesteld was om het werk gade te slaan) na vele beledigende woorden gewond is door Hubrecht Geleijns en daarom is onderzocht door Mr. Jan Hausman chirurgijn te Tholen. Jan Hausman is ten zelven dage ver-schenen voor mij nots. en verklaarde dat de wond geweest is dodelijk, in de rug, tussen de lever en de nieren. Hij heeft met Gods hulp, niet zonder gevaar, de wond gecureerd. Gedaan binnen Romerswale in aanwezigheid van Cornelis Henricx de Coninck en Pieter Arents metser, beide inwoners der-zelve stad.

Onderaan de bladzijde: *Den 10 Julij smorgens vroegh comen die franchoische soldaten met veraderie binnen Berghen opde Zoom doende grooten extorsien ende overlust, aldaer blijvende tot (niet beschreven) sulcx is Berghen te daelen ende tot ruine te comen.*

Pag. 91, 27.7.1581. Testament van Cornelis Cortenerm ende zijn huijsvrouw.

De eerbare Cornelis Jansz. de Wieghe van Breskensandt inwoner en poorter van Bergen op Zoom en Barbara Daniels van den Driesschedr. zijn huijsvrouw, testament. Van hem, noch van haar zijn geen kinderen, dus benoemen zij elkaar tot erfgenaam en maken de langstlevende tot erfgenaam van alle goederen die zij tegenwoordig hebben. Als zij eerst overlijdt dan zal Cornelis haar man erven alle landen, erven, huizen, renten, huisraad, kleren, juwelen, goud, enz. enz. Hij mag dan handelen naar goeddunken. Hij is gehouden te geven aan Liskan Gillis Buijens, voordochter van Barbara het bedrag van 300 car. gulden, te betalen in gereed geld of rente. Voor haar zijn ook al haar kleren, wol, linnen, enz. Liskan moet zich wel eerlijk en deugdelijk gedragen en niet trouwen dan met toestemming van vrienden. Zij moet tevreden zijn met wat ze krijgt en ze mag verder geen eisen stellen, op voorwaarde dat ze het geld of een deel daarvan zal verbeuren. Komt hij eerst te overlijden, dan krijgt Barbara alle goederen; zij zal haar dochter ook moeten geven het beloofde bedrag. Barbara mag dan niets verkopen van de bezittingen. Als zij dan overlijdt gaat alles naar zijn vrienden en magen. Barbara zal wel een staat en inventaris aan de vrienden moeten geven. Aldus gedaan ten huize van testateur in de Korte Nieuwstraat, in aanwezigheid van Jan de Vos, Leenvinder van de Hove van Berghen en Adriaan Henricxsz. kleermaker, inwoners van Bergen.

In de marge: Die minute is bij de testateur ende beijde getuijghen onder-teeckent.

Onderaan de pagina: Den 8 Aug. vertrocken met 'thuijsgesin van Romerswale naeder Vere, aldaer blijvende totten 16 okt. Rest in Latijn.

Pag. 93, 12.9.1581. Procuratie verleden bij Hr. Jacob Oolaerts op Willem Cornelis dijkgraaf van Veere.

Mr. Jacob Oolaerts geboren van Romerswalle machtigt de eerbare en discrete Willem Cornelis dijkgraaf van de Oostwating van het eiland van Walcheren zijn neef om in de naam en vanwege hem comp. te manen, eisen alle renten, schulden die hem toekomen binnen Walcheren, in het bijzonder de f 22 die Rochus Jansz. Spronck Z.M. bij obligatie bekende schuldig te zijn. Aldus gedaan te Vere in aanwezigheid van Mathijs Jacobs metser en Absalom Martins kuiper, inwoners en poorters van Vere.

In de marge: Ontf. 3 st.

Pag. 93, 21.9.1581. Bekentnisse op de rugge van een gescreven testament van Hr. Jacob Oole. Ontvangen 3 st. Obiit testator 1.1.1584.

Compareerde Jacob Oolardts priester van Romerswalle verklaart dat in dit testament (wat gevouwen ons werd getoond) staat dat zijn testament en uiterste wil met zijn eigen hand geverifieerd en ondertekend is en wil dat dit testament geattesteerd en erkend. Nots. heeft dit als zodanig erkend. Gedaan in Veere ten huize van Aeghte Tone, genaamd "die Geldersche Bloeme" staande aan de haven. In tegenwoordigheid van Absolom Martins kuiper en Parcraes Claisz, inwoners van Vere.

Pag. 93, 1.10.1581. Testament of codicile van Jacoba Joachims weduwe van Sint Maartensdijk.

Jacoba Willemsdr. verklaart dat zij op 9.10.1576 voor mij nots. heeft gemaakt een testament hetwelk zij bekent alsnog van waarde te houden. Zij wil iemand bedenken van de vrienden van haar vader met f 6. Zij wil dan dat deze of de erfgenamen tevreden zullen zijn. Aldus gedaan te Sint Maartensdijk ter presentie van Cornelis Marinusse Mol en Jacob Carels Gillisz, beide inwoners van St. Maartensdijk.

Pag. 94, 1.10.1581. Testament van Hr. Jan Cuper, alias de Haze.

De eerbiedwaardige, wijze en voorzichtige heer Jan Cuper, Decaen der collegiale kerken van Bergen op Zoom, enz, enz. Hij wil begraven worden in de kerk van Bergen in de kapelle van Sint Joris onder de zerk die hij heeft doen leggen op het beeldhouwwerk van zijn vader en moeder zal. En de uitvaart, "7, dertighste, metten Jaersanck ende een Jaergetijde eens, gelijk men gewoonlijk is te doene, als men tselve aldaer sal connen doen, oft ingevalle niet, in de naeste kercke daer men d'oude catholijcke roomsche religie magh expireren". Hij legateert aan de fabriek der voorz. kerk (als deze wederom gebruikt zal worden voor de oude catholieke religie) 8 car. guldens eens en zijn zwarte fluwelen kazuifel met zijn missaal en zilveren ampullen "metten paijs, tot behouf vanden hooghen altaer, deze te besighen op de hooghe feestdaghen als de choordeken de hooghmisse singhen sal". Hij legateert aan het kapittel 29 stuivers eens, en een rentebrief van 2 karolus gulden erfelijk die hij heft op Sint Thomas in de Kleine Potterstraat. "Om me twee reijsen celebrant broodt, den celebranten ende suppoosten vande capelle aldaer celebrerende te deelen, op die octane van Sint Jan Baptist ende op de octane van Sint Jan Evangelist, elcx anderhalven groon brabant, naer d'oude gewoonte". Hij legateert de gilden van Sinte Michiel in de kerk twee rentebrieven de een van 2 karolusgulden gehypothekeerd op een huis genaamd Sint Joris in het dorp van Heerle, en de andere 30 stuivers erfelijk gehypothekeerd op een huis staande te Wouw aan de plaatse, tot last om jaarlijks te distribueren drie celebrantsbroden, het ene op zijn sterfdag voor zijn ziel, het tweede op 19 mei voor de ziel van zijn vader, het derde de 23 jan. voor de ziel van zijn moeder. Hij heeft deze brieven ingenomen nu de catholieke religie verjaagd is. Wanneer de religie weer gerestaureerd zijn zal moeten de drie brieven weer in handen van de kapel gegeven worden. Janneken Ossecops, zijn nicht ontvangt de renten tot de tijd dat de religie weer gerestaureerd is. Hij legateert aan de kinderen van zijn broer Gillis, Pieter zijn cousins of zijn kinderen 600 car. gulden eens. Ook Clais en Jan de twee oudste (als zij te lande comen) elk f 25, Idem legateert hij aan de jongste zoon Hubrecht van zijn broer 100 car. gulden, na zijn dood naar zijn kinderen. Pieter, zijn broer, moet de 100 gulden bewaren voor Hubrecht. Hij legateert aan Janneken, zijn bastaardzuster en haar erfgenamen 6 car. gulden erfelijk, te weten een brief die hij heeft op een huis ge-naamd "tvaghevier", staande te Bergen op Zoom achter het Vleeshuis. Samuel, haar zoon, zijn peter, car. gulden eens, om een ambacht te leren.

Overlijden Janneken of Samuel zonder kinderen na te laten, dan zijn Petronelle zijn nicht of haar kinderen universeel erfgenaam. Verder legateert hij zijn zuster Jannekens dochter, weduwe van Mr. Henric van Cuijck en haar kinderen 100 car. gulden. Susanne, haar zuster en haar getrouwde kinderen 100 car. gulden, voor zover zij zich eerlijk naar de mening van de executeurs ge-dragen, anders gaat dit legaat naar Janneken Cupers, zijn natuurlijke zuster. Ook Maijken Ossecops zijn nicht hun zuster 4 car. gulden eens, en haar kinderen geprocreeerd bij Jacob Jacobsz, saliger, te weten Maijken, Adriaen, Cornelie, Cornelis en Martin elk 50 car. gulden eens. Hij geeft ook aan Willem, Elijsabeth, Adriane en Magdalene, kinderen van zijn zuster een munt. Wanneer de executeurs zien dat een van zijn broers of zusters of zijn natuurlijke zuster Janneken of hun kinderen hem iets schuldig waren, dan scheldt hij dit kwijt. Hij legateert nog aan zuster Catharina Dijcx non in het klooster van Sint Margriet in Bergen 8 car. gulden haar leven lang (als ze in haar religie blijft). Waartoe dat men zal aanleggen twee rente-brieven, elk van 4 car. gulden erfelijk, de ene voor Katharina, na diens dood overgaande op Constantia Cupers, zijn nicht en petekind, de andere 4 car. naar Constantia Heeren, ook zijn nicht en petekind. Hij benoemt tot zijn erfgenaam Petronelle Ossecops, zijn nicht, huisvrouw van Hubrecht Heeren en na haar dood haar kinderen. Zijn uitvaart, schulden, legaten met de kosten van de executeurs moeten eerst geregeld worden.

Mr. Pieter Cuper zijn couzijn is zijn executeur; hij krijgt daarvoor zijn gouden signet en een half dozijn zilveren lepels waar zijn merk op staat; heer Cornelis Pijck kapelaan in de kerk van Bergen en Mr. Caspar Kinschot Griffier in de Leenhof van Bergen op Zoom elk voor hun moeite 12 car. gulden. Hij vraagt hun voor de executie te willen zorgen en bij de uitvaart een maaltijd te geven voor de heeren van de capellen, lambertijnen en zijn goede vaste vrienden.

Hij verwerpt alle voorgaande testamenten en codicillen, in het bijzonder voor Adriaan Willems van 17.5.1574, voor Kinschot 20.2.1578, een codicille voor Wouter van Geerle 4 of 5 jaar geleden, ook voor heer Jan Verbruggen van 7.5. laatstleden, en voor Mr. Jacob Vischer 15 en 24 aug. 1.1. Aldus gedaan te Sint Maartensdijk op 1.10.1581, in tegenwoordigheid van Liuirijn Mathijsz. Smit en Jacob Verwerde, inwoners van die heerlijkheid. In de Marge: Den testateur heeft mij beloofd dat hij met zijn handt een legaat van twee "angeloten" toeschrijven sal.

Tussen de akten in de marge: Omtrent naer Bamisse 16.8. ben ic metter wone vertrocken en hebbe mijn Domicilie ende presentatie ende comptoir gehouden binnen der stede van der Goes in zeelandt in tsusterstraatken. Daerna 1 maij 1583 verhuijst inde Vorst. Item 1 maij 1589 int susterstraetken. Als poorter geworden 4 Junij 1584; Gheadmitteert om te moghen postuleren 14 Julij ende den 29 als procureur eedt gedaen als commissaris int Lantrecht gecoren 6 Julij 1587.

Pag. 98, 12.11.1581: Procuratie van Lijne Backers op Euwalt Euwouts Gheldersman.

Catharine Hubrechtsdr, weduwe van Clais de Coster, geboren van Romerswale machtigt Ewaldt Euwouts Gheldersman, substituut van de baljuw van Poortvliet om in haar naam te vernieuwen of te verpachten in het openbaar of uit de hand voor het komende tijdvak de twee stukken land haar toekomend in Poortvliet, nu gebaad door Geerdt Wm op den Pit. Ook te manen en eisen de achterstallige bedragen die Geerdt Wm. of zijn weduwe haar schuldig zijn. Aldus gedaan in Goes, in presentie van Cornelis Levendale Baljuw en Jan Aernouts burgemeester der stad Romerswale.

Pag. 98, 3.12.1581. Procuratie van Adriaen Aernouts op Cornelis Matthijsz. tot Aermuijde.

Adriaen Aernouts inwoner van Goes machtigt Cornelis Matthijsz postulerende voor het gerecht van Arnemuiden om in zijn naam te vervolgen het arrest dat hij gedaan heeft op Jacob Jansz. Cobvaert om te hebben gereed geld van enige betalingen hem comp. toekomende uit een obligatie, verleden door Cobvaer. Aldus gedaan in presentie van Cornelis Levendale en Dignus Cornelisz. inwoners derselve stede.

In de marge: Ontvangen van dese presentatie ende noch een andere copie van 1 missive samen 7 st.

Onderaan de bladzijde: *Doornick langhe belegghert ende mat gemaect, is met appoinctement int gebiedt van Co van Spaegnien gecomen den laetste nov. 1581. Bergen opden Zoom insgelijcx bespronghen van sconinghs volcx dan worden vuytgejaeght 5.10.1581. Item gepooght omtrent den 22 Junij 82 oock vergeefs.*

Pag. 99, 13.12.1581. Uitkoop jegens den Rentmr. van de goederen van Foort die een neerslagh gedaen hadde.

Marinus Cornelisz en Adriaen Adriaensz. gebroeders, inwoners van Kloetinge met David Jacobsz. burgemeester van Goes en met Cornelis Anthonisz. hebben verklaard dat zij vanwege Foort Cornelisz hun broer akkoord waren over uitkoop gedaan te hebben met mijnheer de Rentmeester van Zeeland en Westerscheldt Sr. Jacques Wijnrich uit naam van zijn Maj. Om te verkrijgen en vrij te gebruiken de goederen van voornoemde Foort, meubelen, crediten en akten. Deze waren geannoteerd door Pieter Aerdenbogen stadhouder van de rentmr. over het kwartier van Zuidbeveland omdat Foort onlangs per ongeluk een "neerslagh" gedaan heeft. Van welke misdaad zij comp. droevig waren en hun leedwezen betuigden. Zij beloven zijn Majesteit te betalen 100 car. gulden om gratie van zijne Maj. te krijgen. Adus gedaan te Goes in de herberg genaamd Bergen op Zoom in aanwezigheid van Sr. Everard del Alle en Cornelis Cornelisz. Verbleijcke waard aldaar.
In de marge: Ic hebbe den stadthouder ende maring een instrument gegeven ende daervoren van maring ontvangen 1 Hollandse daalder 33 st.

Pag. 99, 18.12.1581. Protest Joos Eeuwouts contra Polderman.

Joos Coulingsz. Eeuwouts verklaart dat hem in goeden vrijen eigendom toekomt een deel van de gorzen en heerlijkheid van Hongersdijk. In het jaar 1576 verstaan dat Cornelis Pietersz Polderman, burgemeester van Goes met het elfde deel met de resterende delen te gebruiken met schapen, "voghelrije, Vischerije, Seedrift" en anderszins als comp. wil uit kracht van de huur met wijlen de heer Wilibert van Serooskerke aangegaan, Serooskerke heeft alleen in het pachtcontract het 4e part, wat comp. als zijn deel aanziet, verzwegen maar ook niet gehandeld zoals het behoorde, maar ook leveringen in het openbaar voor 7 jaren naar gebruik voor 14 dagen voet de helft van de juiste waarde. Comp. verzoekt nots. aan voornoemde Polderman hiervan te informeren en te verzoeken betaling. Aldus gedaan te Goes in presentie van Gheleijn Jacobs waard in Rijselen en Bartolomeus Laurens klerk.

Notaris is terstond gegaan ten huize van burgemeester Polderman en heb ik met Cornelis Gillisz voorlezing gedaan van bovenstaand. Hij antwoordde: "ik moet mij ook beraden, ik verzoek copij".
In de marge: Ic hebbe comparant 1 instrument gegeven en van hem ontvangen 9 stuivers. Ingelijcx Polderman gegeven en ontvangen 9 st.